

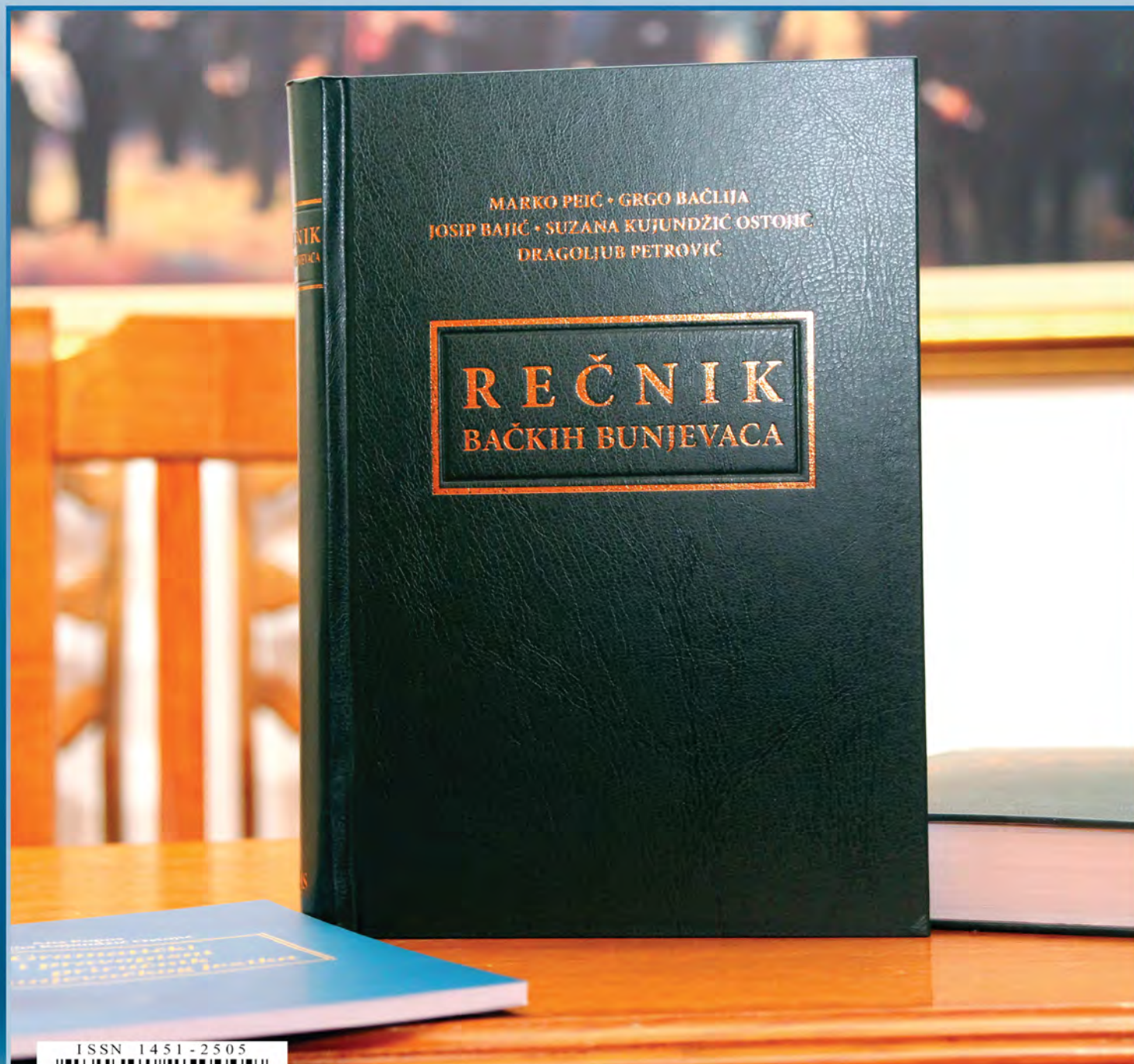

Informativno-političko glasilo

Bunjevačke Novine

www.bunjevci.net

Subotica, april 2019. - Godina XV - Broj 166 - Cina: 50 dinara

Pridstavljeno drugo izdanje
„Ričnika bački Bunjevaca”

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine

National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

Slušajte radio emisije na bunjevačkom jeziku

„Bunjevačka rič“

Radio Subotica (104,4 MHz) nediljom od 9,30 sati

„Subotica na bunjevačkom“

Radio Subotica (104,4 MHz) subotom od 9,45 sati

„Radio Spektar“

Treći program Radio Novog Sada (100 MHz) petkom od 14,15 sati

Slušajte „Bunjevački radio“

www.boc.rs

Gledajte TV emisiju na bunjevačkom jeziku

„Spektar“

Radio-televizija Vojvodine, drugi program, nediljom od 17,30 sati

Pratite nas na internetu

www.bunjevci.net

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, *Dan Velikog prela*

23. februar, *Dan osnivanja prvog Nacionalnog savita*

15. avgust, *Dan Dužijance*

25. novembar, *Dan Velike narodne skupštine Srba,
Bunjevaca i ostali Slovena*

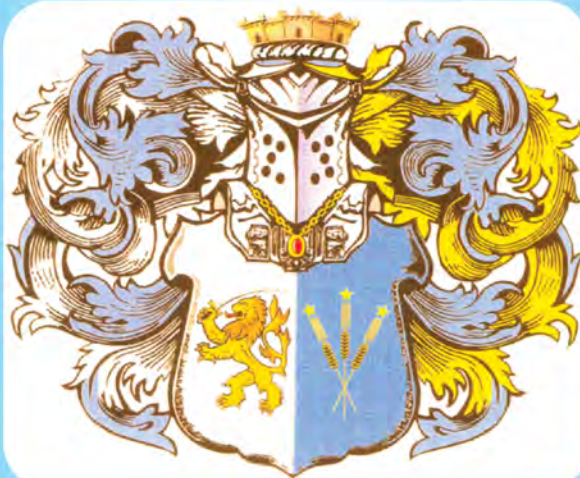
PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBOTICE GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBOTICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA“ POMOGLI

MINISTARSTVO
KULTURE
REPUBLIKE
SRBIJE

POKRAJINSKI
SEKRETARIJAT
ZA INFORMACIJE
AUTONOMNE
POKRAJINE
VOJVODINA

Informativno-političko glasilo
bunjevačke nacionalne manjine

Godina XV Broj 166

April 2019.

Cina 50 dinara

Izlazi prve nedilje u mjesecu

Izdavač:

NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI
CENTAR“ - Subotica

Osnivač izdavača:

NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE
NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU „BIC“:

Mirko Bajić

v.d. glavnog i odgovornog urednika
„Bunjevački novina“:

Nikola Stantić

Redakcija:

Nikola Stantić

Ksenija Stojičić (gradska hronika)

Tamara Babić (kultura)

Stanislava Lutkić (Sombor)

Siniša Tikvicki (on-line izdanje)

Boris Bajić (sekretar Redakcije)

Stalni saradnici:

Ana Vojnić Kortmiš, Tihomir Kujundžić

Matković, Milan Stepanović, Nikola

Ostrogonač, Eva Kovač Pečkai

Tehnički urednik:

Nikola Stantić

Fotografija:

Nikola Stantić

Naslovna strana:

Drugo izdanje „Ričnika“

Adresa:

Trg cara Jovana Nenada 15/2,
24000 Subotica

Telefon/fax: 024 523-505

e-mail: bic@bunjevci.net

Štampa:

Rotografika Subotica

Tiraž:

1.000

Dizajn:

Studio Trid Beograd

Distribucija:

„Press international“ - Novi Sad,
„Centrosinergija“ d.o.o. Novi Beograd

List je upisan u Registar javnih
glasila Agencije za privredne reg-
istre Republike Srbije pod regis-
tarskim brojem: NV000430
COBISS SR-ID 133482759

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi
Sad
659.3(=862)

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

Misec koji je iza nas obiluzen je s nekoliko važni događaja za bunjevačku zajednicu u Srbiji. Tušta divana je bilo oko promocije dva značajna izdanja, „Ričnika bački Bunjevaca“ i „Gramatičkog i pravopisnog priručnika bunjevačkog jezika“. Kako se moglo čut na promociji, nuz „Ričnik“, kojem je ovo drugo izdanje, i „Priručnik“ bunjevački jezik se polagano zao-kruživa, al ima još dosta posla da on i u društvu dobije status ko i svi drugi jezici manjina.

Osim u društvu, on mora dobit svoje misto i u nama samima. Pisali smo u prošlom broju o „jeziku srca“, a da još jedared zaključimo, niko ne mož bolje bunjevački sačuvati i nigovat od nas sami. Zato ga i moramo što češće divanit, brez srama, sa tušta ponosa.

Jel, ako divanimo bunjevački, potvrđivamo

da smo sačuvali tradiciju. A tradicija će bit čuvana samo onda ako bude mladi naraštaja da je priuzmu. Da tako zaista mož bit, potvrđiva i druga vist o kojoj je bilo manje divana – biće nastave na bunjevačkom i u sridnjim škula-ma. Svi oni naši osnovci koji završe prvi dio svog školovanja, moće nastaviti i dalje „druženje“ sa maternjim jezikom u škuli, nuz veliko angažovanje Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine na kojem je obaveza podnošenja svi troškova.

Skrećemo vam pažnju i da nam pridstoji Uls-krs. Vrime je to da malo porazmislimo i o nama samima, kako radimo, kako se ponašamo, koliko se žalimo zbog križa kojeg svako nosi najbolje što zna. I kako god da bude teško, uči nas tom i vira, uvik se triba nadat boljem.

Strana 4-5

Strana 6-7

Strana 17

Strana 18

Strana 20-21

Strana 25

Sadržaj

4-5

Formirani novi odbori

6-7

Zao-kruživa se bunjevački jezik

8

Podignuta svist građana

o prisustvu manjina u Srbiji

9

Unapredit položaj manjina

10

Sombor – primer za Srbiju

16

Uskoro nove prostorije

17

Pridstavili rad redakcije

18

Šest i po decenija tambure

20-21

David čeka Golijata

25

Beretić izabran za pridsidnika

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u mjesecu donese „Bunjevačke novine“ pritplatite se na nji.

Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).

Platit možete na naš tekući račun: 200-2642360101825-19 (Poštanska štedionica)

sa naznakom za pritplatu.

Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.

Posli uplate nazovite nas kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

ODRŽANA PETA SITNICA NACIONALOG SAVITA BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Formirani novi odbori

Održana peta sidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine

Peta sidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine održana je u subotu, 30. marta. Značajno je kazat da

su oformljeni novi odbori, da su usvojeni izvištaji nezavisnog finansijskog revizora u pogledu rada u 2018. godini i finansijski plan Sa-

vita za 2019. godine. Takođe, dato je pozitivno mišljenje na rad NIU „Bunjevački informativni centar” u prošloj, odnosno za plan poslovanja u tekućoj godini.

Nakon što su usvojeni zapisnici s treće radne i četvrte svečane sidnice NSBNM, **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Savita, iznela je informacije o održanim aktivnostima između dve sidnice. Naglasila je da su napravljeni svi koraci neophodni za uvođenje izbornog predmeta bunjevački jezik u sridnje škole. Sad pridstoji da se škole obađu, da se vidi broj zainteresovanih, ali i da se nađu pridavači, pripravi materijal... Ona je takođe kazala i da je u ime Savita, ali i u ime Koordinacije nacionalni savita divanila na sastanku Savita za nacionalne manjine kojim je pridsidavala premijerka Srbije **Ana Brnabić**, di je konstatovano da je obrazovanje kod većine nacionalni zajednica najveći problem, a naročito kod Bunjevaca:

– **Mi, na primer, za potrebe obrazovanja dobijemo oko 60.000 dinara, a obaveze u skladu s novim zakonima iznose oko milion dinara. Dobili smo obećanje i od nadležnog ministarstva da će probat riješit štogod od ti problema** – kazala je dr Kujundžić Ostojić.

Bilo je i divana o promociji značajni izdanja, „Ričnika bački Bunjevaca” i „Gramatičkog i pravopisnog priručnika bunjevačkog jezika”.

Treća tačka Dnevnog reda se tičala donošenja odluke o usvajanju odluka Izvršnog odbora. Tom prilikom je članica Savita **Sandra Iršević** izrazila nezadovoljstvo što su kriterijumi za vridnovanje projekata od strane Nezavisne komisije doneti tek nakon što su projekti izrađeni. Uslidio je odgovor **Kate Kuntić**, pridsidnice Odbora za kulturu da su kriterijumi usvojeni još prije četiri godine, da su pravilnike dobila sva udruženja, te da su sad oni samo prošireni na oblasti

EKONOMIČNOST I VOLONTERIZAM

Divaneć o sidnici NSBNM dr Suzana Kujundžić Ostojić, istakla je još jedared velik problem s finansiranjem.

– Sridstva su oskudna i uvijek dode do izražaja činjenica da nemamo drugu matičnu državu osim Srbije. Radimo s onim što imamo, dosad smo priživili, valjdar ćemo i dalje, nuz tušta ekonomičnosti, volonterskog rada... Nova obaveza će nam bit finansiranje obrazovanja u sridnjim školama, Ministarstvo to ne pripoznaje. Osnovani su novi odbori, dobro je što ima novi ljudi, očekivam da će radit ono za šta su formirani s najboljom voljom, te da će bit rezultata ko što je i prije bilo – istakla je dr Kujundžić Ostojić, a na postavljeno pitanje oko Dekreta iz

1945. godine odgovara:

– Dekret je, jasno je to svima, „u fioki” iz politički razloga. Da se to pitanje riješi potrebna je politička volja, u ovom trenutku je nema, a na nama je da i dalje insisitiramo.

Mogla se čut i naznaka problema po pitanju obrazovanja, odnosno da su se pridavači umorili.

– Problem umora mora se privazić novim ljudima. Imamo dosta učitelja koji su prid penzijom, znamo da to nije lak i jednostavan posao, ali mi više ne možemo pomoć od ovog što sad radimo. Virujem da će nove generacije imate volje i snage naslidit svoje prithodnike koji su uradili velik posao u ovim godinama.

izdavaštva, pozorišne i filmske umitnosti.

Članovi Savita su potom doneli odluku o formiranu novi odbora, a zatim su usvojena i kadrovska rješenja po ovom pitanju. Tako Odbor za obrazovanje čine **Jadranka Tikvicki** (pridsidnica), **Damir Išpanović** (podpridsidnik), **Suzana Nikolić**, **Dragan Kopunović** i **Valerija Nikolić**. U Odboru za kulturu su **Kata Kuntić** (pridsidnica), **Antuš Romić** (podpridsidnik), **Miroslav Vojnić Hajduk**, **Tamara Babić** i **Antun Fratrić**, u Odboru za obavištavanje su **Siniša Tikvicki** (pridsidnik), **Joso Poljaković** (podpridsidnik), **Stanislava Lutkić**, **Sandra Iršević** i **Aleksandar Bošnjak**. Odbor za službeni upotrebu jezika čine **Ivan Sedlak** (pridsidnik), **Mirko Bajić** (podpridsidnik), **Aleksandra Kalčan**, **Stela Bukvić**, **Nikola Babić** i ko stručni saradnik **prof. dr Aleksandar Raić**.

Nezavisni revizor je pozitivno

OZBILJAN PLAN

Na čelu Odbora za kulturu biće ponovo **Kata Kuntić**.

– U proteklom periodu je podignut nivo kvaliteta manifestacija, a sad to moramo još više popraviti. Neće bit lako, moramo se ozbiljno pozabavit strategijom, pripremit ozbiljan plan kako bi uradili što više kvalitetni manifestacija. Jedna od nji mora bit Dužijanca, a opet je ideja da se sva naša udruženja pozovu i daju doprinos – divani **Kata Kuntić**.

ocinio rad Nacionalnog savita u 2018. godini, nije zabilužio odstupanja od zakonski normi. Tom prilikom je **Mirko Bajić**, podpridsidnik Savita, istako da NSBNM spada u krug manjeg broja savita za koje je konstatovano da rade po zakonu. Takođe, dodo je kako se svašta divanilo tokom kampanje za izbore za nacionalne savite, pa i to da se nije radilo po zakonu, al je naglasio da se to dešava i danas. Uslidio je odgovor **Nikole Žuljevića**, člana Savita, da je krajnje vrijeme prikriti propagandu i provokacije, dok je **prim. dr Vlado Babić**, zaminik pridsidnice, poručio da očigledno postoji animozitet med članovima Savita, ističući odnos **Mirka Bajića** i **Dejana Parčetića**, te da se mora pronać način da se to privaziđe.

– **Animozitet je prisutan godinama unatrag. Zašto ne možemo bit isti, ne moraje subotički Bunjevci bit iznad somborski, nit somborski iznad subotički. Ima nas malo, ne triba jedni drugima podmećat noge** – kazo je **Vlado Babić**.

I nastavak sidnice proteko je u sličnom tonu. Bajić je poručio Babiću da se, ko narodni poslanik u Skupštini Srbije, aktivnije zauzme za zvanično ukidanje Dekreta iz 1945. godine, dok je **Stanislava Lutkić** upozorila da ne postoji saradnja Bunjevaca u Somboru, te iznela da je čak i zabranjeno predstavnicima UG „Bunjevačko kolo“ davat informacije UG „Bunjevački media centar Sombor“. U nastavku je i **Dragan Kopunović** ponovo

podsitio na sraman Dekret koji i dalje čeka ukidanje, al i da je krajnje vreme da pridsidnik Srbije **Aleksandar Vučić** primi delegaciju bunjevačke zajednice i sasluša sve probleme kojima je ona opterećena.

Posli usvajanja izvištaja nezavisnog revizora, na red je došo divan o finansijama Savita. Pridsidnica NSBNM istakla je tešku situaciju, te da se štedi di god se ušediti mož. Konačan plan finansija još nije poznat, jel je potpisivanje ugovora s Pokrajinom bilo zakazano za 2. april, dok su sridstva s nivoa Repulike stizala na osnovu prošle godine, te da je najavljeno potpisivanje ugovora u junu. Tek posli tog će finansijski plan bit ažuriran i konačan.

– **Nadamo se da će bit sridstava i s nivoa Subotice, jel sad ispunjavamo sve zakonske okvire da ji dobijemo** – dodala je dr **Kujundžić Ostojić**.

Ono što je pripoznato od strane podpridsidnika Bajića jeste tendencija zaoštavanja po pitanju kontrole trošenja sridstava iz javni izvora.

– **To je dobro. Svaki pridsidnik udruženja građana mora znat da se javna sridstva ne mogu direktno dobit, neg samo na osnovu konkursa, a ta sridstva nemaje veze sa finansijama kojima raspolaže Savit. Savit mož finansirat samo ustanove. Zato sam i godinama unatrag poručivo da „Bunjevačka matica“ i „Bunjevačko kolo“ moraje postat ustanove, da im Savit bude suosnivač, al sam okarakterisan**

UDRUŽIVANJE

Branko Pokornić, pridsidnik Izvršnog odbora NSBNM ističe da se problemi finansiranja moraje privazić s većim volonterskim radom, al i udruživanjem.

– **Udruženja se moraje međusobno povezivat i saradivat, jel je to put do pravljenja i realizacije veći projekata koji mogu bit finansirani. Što se dalje rada u IO tiče, nastavljamo radit nuz kompetentne ljude u svim oblastima, racionalno. Moramo pronać i način da se tenzije med članovima Savita spušte na prihvatljiv nivo, a mora se pronać i rješenje kako formirat veći broj ustanova, a sve u cilju realizacije planova koje imamo.**

ko neprijatelj ovi udruženja – dodo je Bajić.

Nakon što je usvojen finansijski plan Nacionalnog savita za 2019. godinu, i dato pozitivno mišljenje na poslovanje NIU „Bunjevački informativni centar“ na poslovanje u 2018. i plan za 2019. godinu, u okviru tačke razno divana je bilo o aktuelnoj situaciji na polju kulture i obrazovanja.

Kata Kuntić, pridsidnica Odbora za kulturu, iznela je bojazan da će od opridiljeni sridstava teško moć realizovat sve što je planirano na valjan način, te da se boji da će u 2019. godini bit napravljen korak unatrag. Što se obrazovanja tiče, primetno je da su se stariji učitelji umorili, da nedostaje inicijativa, te da je prid novim Odborom dosta posla u pronalaženju nove energije, al i novi ljudi.

Ko primer kako triba radit na daljem povećanju broja mladi u zajednici pripoznato je rad Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmok“ koji radi s dicom već od pridškolskog uzrasta, te da se u ovom Centru trude konstantno okupljat diću, samim tim i njeve roditelje, omasovit članstvo, te se trudit u promociji i očuvanju bunjevačke zajednice u čitavoj regiji. **N.S.**

PRIDSTAVLJEN „RIČNIK BAČKI BUNJEVACA“

Zaokruživa se bunjevački jezik

U petak, 15. marta, održano je pridstavljanje drugog izdanja „Ričnika bački Bunjevaca“, autora Marka Peića, Grge Bačlije, Josipa Bajića, Suzane Kujundžić Ostojić i Dragoljuba Petrovića, a u izdanju Matice srpske. Pridstavljanje je održano u prostorijama Bunjevačke matice, a tom prilikom je pridstavljen i „Gramatički i pravopisni priručnik bunjevačkog jezika“, autorki Ane Popov i Suzane Kujundžić Ostojić, a u izdanju Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

Rič je svakako o značajnim izdanjima za bunjevačku zajednicu. Drugo izdanje „Ričnika“ je dopunjeno sa oko 2.000 riči, sve riči su akcentovane, dok je „Priručnik“ važan početak uređivanja normi bunjevačkog jezika. Kako se to moglo čut na pridstavljanju, sad se

otvaraje vrata kako bi se na ovom bitnom pitanju i dalje radilo.

Prof. dr Dragan Stanić, pridsidnik Matice srpske, naglasio je važnost ovakog izdanja.

Dragan Stanić

– Svi narodni govori treba da budu opisani što je više moguće. Važno je da imamo dobre rečnike koji će opisati što više reči, jer opisom tih reči mi dobijamo

skicu opisa narodnog života uopšte. Zato je i za Bunjevce značajan ovaj rečnik, u drugom izdanju, uz znatno veći broj reči nego u prvom. To leksičko blago će da bude sačuvano i za nas danas, ali i za neka buduća vremena. Govori neumitno nestaju, civilizacijski pritisci čine da pravi narodni govor nestaje, pa je zato dobro popisati u određenim momentima stanje, da bismo ga sačuvali.

Prof. dr Mato Pižurica je istako sentimentalnu povezanost za „Ričnik bački Bunjevaca“ i „Imenoslov bački Bunjevaca“.

– Upoznao sam čika Marka (Peića) i Grgu Bačliju još i pre nego što su se nadali da će od njihovog materijala ispasti dve sjajne knjige – istako je prof. dr Pižurica, pa nastavio:

Mato Pižurica

– Ko se bavi lingvističkim poslom, leksikografskim posebno, zna da ovaki rečnici, kada nastaju nešto kasnije, na granici dva milenijuma, kod jedne etničke zajednice koja unazad ima kulturu, a nema normativnog rečnika, nose teškoću da se napiše dijalekatski rečnik. Jer svaki dijalekatski rečnik je prikupljanje onih, po mišljenju autora, manje poznatih reči, za koje pretpostavljamo da ih drugi manje poznaju, da su ređe u upotrebi. Nas-

taju kao diferencijalni rečnici, sadrže ono što drugi ne čuju, ne razumeju, što je šteta da bude izgubljeno. Rečnik je urađen na profesionalan način, zahvaljujući kolegi Petroviću, prof. Jerkoviću, i mojoj malenkosti. Teško je reći da li je ovo pravi dijalekatski rečnik, jer dijalekatski se mora upoređivati sa nekim koji je standard. Pomalo svojim statusom podseća na „Vukov riječnik“, jer i danas lingvisti teško mogu da se slože da li je taj rečnik jednodijalekatski ili više-dijalekatski.

Dr Suzana Kujundžić Ostojić, ujedno i pridsidnica NSBNM, istakla je veliku važnost ovakog izdanja.

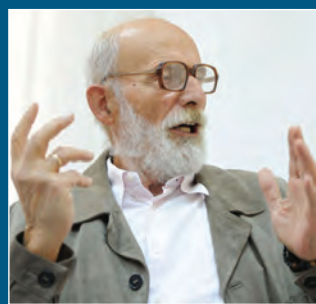
Suzana Kujundžić Ostojić

– Konačno imamo sve od atributa, argumentata, naučnog materijala... da bi jedan jezik bio jezik. Prikoračili smo i taj stepenik, dugo je to trajalo, bilo je tušta posla. Da bi jezik opstao, treba ga koristiti što više, pogotovo dica i mladi, al ne samo u škuli, nego ga divaniti i kod kuće, da ga svi zajedno čujemo. I mi, koji smo na funkcijama, moramo divaniti bunjevački što češće, bez stida, s ponosom, jel mi smo ti na koje se oni tribaje ugledat.

Da je i iza prvog izdanja „Ričnika bački Bunjevaca“ bilo tušta posla potvrdio je i jedan od autora

BUNJEVCI IMAJE PRAVO NA SVOJ JEZIK

Prof. dr Dragoljub Petrović, recenzent i jedan od autora „Ričnika“, u svojem pozdravnom pismu podsitio je prisutne na istoriju Bunjevaca, njevu brojnost i ulogu na Velikoj narodnoj skupštini u Novom Sadu 1918, al i današnje stanje koje je potpuno prominjeno. Prof. dr Petrović je istako i da Bunjevci imaju puno pravo na svoj jezik jel, kako kaže: „Ako, dakle, Bunjevci hoće da zaštite svoj identitet, Srbi im u tome neće biti prepreka, a što se njihovog jezičkog izraza tiče, ja na to gledam sasvim pragmatično: ako hrvatskoga jezika nema i ako su Srbi ‘pokrili’ štokavski ekavski i jekavski izraz, Bunjevcima je ostavljen širok prostor da seвероistočnu bačku ikavštinu uređuju kao osnovu svoga književnojezičkog izraza, taj će izraz u mnogim detaljima svoje strukture biti blizak susednim

srpskim vojvođanskim govorima, a u kojim će se pravcima bunjevački mikrojezik razvijati, mi sada ne možemo znati, ali možemo podsetiti: vukovskom izrazu trebalo je 50 godina da se utemelji kao moderni srpski jezik. (A u lingvističkoj literaturi ostao je zapis da mikrojezici ‘mogu biti velika tajna’.)

Inovirano izdanje ‘Rečnika bačkih Bunjevaca’ iliti ‘Ričnika bački Bunjevaca’ može poslužiti kao jedan od međaša na tom putu.”

Grgo Bačlija. On je istako da je, zajedno s Markom Peićom, obašo

Grgo Bačlija

gotovo sve salaše na području „Bajskog trougla“, izmed Subotice, Baje i Sombora, odnosno mista di žive Bunjevci, te da je onda uložen velik trud da se sakupi što više autentični riči. Takođe, dodo je da su važan dio ričnika objašnjenja, al i da su prošle godine rada na kadgodšnjim pisaćim mašinama, da su popunjene kartice slagali u brojne kartonske kutije, te da je objavljivanju izdanja prithodio i niz puto-

„RIČNIK“ JE PRID NAMA. ŠTA DALJE?

„Osim stručnjaka lingvista, obimni Ričnik će s osićanjom koristi i zadovoljenja radoznalosti, ritko prilistavat i izučavat običan čovik, pa i onaj iz redova oni što se bave književnošću, novinari, profesori, publicisti. Možda podstrek dode iz redova bunjevački disidenata što kritikuju svako bunjevačko nastojanje da se odupru njevim asimilacionističkim osporavanjima bunjevaštva. Taj podstrek može dovest možda do usvajanja 10-20 riči koje su jasni indikator bunjevačke ikavice.

‘Ričnik’ ko knjiga-podsitnik, što stoji na radnom astalu, neće imat unutar bunjevačke govorne zajednice očekivani efekt – zapoćimanje procesa revitalizacije naše govorne zajednice ko pripoznatog i uvažavanog kulturnog činioca u društvenom okruženju u kojem Bunjevci žive. Neophodna je izgradnja sociološkog, organizacionog sistema društvenog komuniciranja (umri-

žavanja putom Interneta, bunjevački govor u javnom kulturnom, političkom životu), ispočetka, izmed kruga zainteresovani inicijatora književni, naučni, publicistički (RTV, novine) projekata od javnog značaja...

Kad sam pokušao u Ričniku nać riči kojima se može opisat i analizirat savrimeno društvo, u kojem živimo, uvirio sam se da će u komunikacijama u diskusioj mriži brzo narast potreba za novim ričima. Time se pokreće niz pitanja koja zahtivaje intervencije stručnjaka poduprte lingvističkim teorijama razvoja

jezika, njegove modernizacije. Od te tačke radoznali istraživaći lingvistički tema med Bunjevcima neminovno su okrenuti na naučne institucije u Srbiji i drugim međunarodno etabliranim institucijama...

Iz kazanog možmo zaključit kako naš Ričnik mož odigrat važnu ulogu u pokrećanju, zasad nekonsolidovanog, uspavanog procesa revitalizacije naše zajednice. Mi smo dosad većinom bili obuzeti uspostavljanjem etničke granice naspram asimilacionim pritiscima spolja, a manje s odnosima unutar ove granice. Sa okrećanjem spram naši etnički potreba, kojim će se mobilisat znatno šira populacija našeg naroda (samo 25% Bunjevaca izlazi na izbore za Nacionalni savit), možmo očekivat široku kulturnu i društvenu revitalizaciju koja će bit u stanju otklonit opasnost svodenja našeg naroda na etnički relikv, dio je razmišljanja dr Aleksandra Raića.

ČESTITKE IZ NEMAČKE

„Veliko mi je zadovoljstvo da Vam čestitam na objavljivanju novog ‘Rečnika bačkih Bunjevaca’ i novog ‘Gramatičkog i pravopisnog priručnika bunjevačkog jezika’! Jeste, to je mnogo važan korak koji zahteva intenzivan znanstveni rad kao i puno posla. Interesovanje za jezik i kulturu Bunjevaca nastaviće se sve više zahvaljujući ovim publikacijama, posebno u nemačkoj slavistici. Stoga se može očekivati da se susreću nove publikacije sa velikim zanimanjem, posebno između lingvista, jer su one rezultat lingvističkog samoodređenja bunjevačke nacionalne manjine u Republici Srbije. One se nadovezuju na dosadašnji rad koji Bunjevci uspešno razvijaju već godinama, mislimo samo na publikacije kao što su ‘Bunjevačke novine’, časopisi ‘Rič’ i ‘Bunjevački prigled’ ili savremene udžbenike ‘Bunjevačkog jezika sa elementima nacional-

ne kulture’ i slične. Te i druge aktivnosti u kontekstu pisane upotrebe Vašeg jezika znaće, da se bunjevački iz slavističke perspektive jednostavno može smatrati kao slovenski književni mikrojezik čiji se razvoj unapređuje neprekidno.

Želim svim pripadnicima bunjevačke nacionalne manjine i dalji uspeh pri kodifikaciji bunjevačkog mikrojezika i radujem se daljim rezultatima Vašeg rada!”, poručio je dr Martin Hancelman sa Univerziteta u Hamburgu, u Nemačkoj.

vanja do Matice srpske u Novom Sadu, odnosno rad s tamošnjim lingvistima koji su dali velik doprinos da „Ričnik bački Bunjevaca” ugleda svitlost dana.

– To je onda bio amaterski projekat, bilo je teško radit, brez današnji moderni sridstava. Obalazili smo salaše, nema salaša u okolini Subotice di nismo bili. Pripravljali smo radionice, u neposridnim razgovorima s običnim ljudima smo dolazili do riči. Obalazili smo avlije, dilove domaćinstva, alate, oruđa. Zahtivo je taj rad tušta vrimenta i odricanja. Srića pa smo mogli prilagodit naše vrime, a radeno je iz inata, jel smo obadvojica bili diskvalifikovani, društveno i politički, pa smo ovom projektu pristupili „iz dosade”, a sve se dobro završilo. Bio je to poso od petnajst godina – naglasio je Bačlija.

Prisutne je na pridstavljanju pozdravio i Veljko Vojnić, pridridnik Bunjevačke matice, a prisutni su s pažnjom slušali zanimljive

priloge koje su pripravili prof. dr Dragoljub Petrović i prof. dr Aleksandar Raić koji su bili sprićeni lićno uzet ućešće u pridstavljanju dva znaćajna izdanja za Bunjevc.

Veljko Vojnić

Čestitke povodom dva znaćajna izdanja za bunjevaćku zajednicu poslo je i nemaćki lingvista dr Martin Hancelman, sa Univerziteta u Hamburgu, koji sa posebnom pažnjom prati i piše o bunjevaćkom jeziku.

N. S.

ODRŽANA SIDNICA SAVITA ZA NACIONALNE MANJINE

Podignuta svist građana o prisustvu manjina u Srbiji

U četvrtak, 28. marta, u Beogradu je održana sidnica Savita za nacionalne manjine kojim pridsidava **Ana Brnabić**, pridsidnica Vlade Republike Srbije.

Kako stoji u izvištaju na portalu Kancelarije za ljudska i manjinska prava, premijerka Srbije je izjavila kako Vlada Republike Srbije radi na kontinuiranom unapređenju položaja pripadnika nacionalni manjina koje žive u našoj zemlji, ističući da je rad Savita za nacionalne manjine potvrda posvećenosti ovoj temi.

Brnabić, koja je po četvrti put pridsidavala sidnici Savita, naglasila je da su brojne aktivnosti Vlade i drugi institucija, medija, organizacija civilnog društva doprinele podizanju svisti građana o prisustvu pripadnika nacionalni manjina u našoj zemlji i o njevim pravima, ko i boljoj primeni antidiskriminacionog zakonodavstva.

Ona je navela da su u periodu izmed dvije sidnice Savita usvojene izmine i dopune propisa kojima se regulišu prava nacionalni manjina, prija svega Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalni manjina, Zakona o nacionalnim savitima nacionalni manjina, Zakona o službenoj upotrebi jezika i pisma, Zakona o matičnim knjigama i Zakona o lokalnoj samoupravi.

Pridsidnica Vlade je potpisala da su na izborima 4. novembra prošle godine članove nacionalni savita birali pripadnici 22 nacionalne manjine. Nakon uspišno sprovedeni izbora, konstituisani su svi nacionalni saviti, a nuz postojeće nacionalne savite, obrazovana su još dva nova i to Nacionalni savit

Suzana Kujundžić Ostojić (treća sliva)

poljske i Nacionalni savit ruske nacionalne manjine.

Ona je upoznala pridsidavce nacionalni savita nacionalni manjina o značaju sprovođenja projekta Adresnog registra, koji zajedno realizuju Republički geodetski zavod, Pošta Srbije, Stalna konferencija gradova i opština i lokalne samouprave.

Ažuriranje adresnog registra je još jedan od važni koraka u pravcu uvođenja reda u državi i modernizaciji državne uprave, istakla je premijerka i objasnila da će na ovaj način građanima i privredi bit omogućene efikasne i lako dostupne usluge koje pruža država.

Ministar državne uprave i lokalne samouprave **Branko Ružić** je istako da je pridlog Koordinacije nacionalni savita da kultura u 2019. godini bude prioritarna oblast u kojoj se programi i projekti finansiraju iz Budžetskog fonda za nacionalne manjine. Savit za nacionalne manjine jednoglasno je usvojio ovaj pridlog.

Ružić, koji je zaminik pridsidnika Savita za nacionalne manjine, navo je da je cilj koji se postiže dodirom sredstava iz Fonda za programe i projekte prioritarnosti oblasti unapređenje kulturne dilatnosti nacionalni manjina u Srbiji, dodajući da je za finansiranje ovi programa i projekata opredijeljeno 30 miliona dinara.

Vršilac dužnosti direktora Kancelarije za ljudska i manjinska prava **Suzana Paunović** predstavila je Sedmi, Osmi i Deveti izvištaj o sprovođenju Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalni manjina, ističući da je u toku izrada i Desetog izvištaja čije je pridsavljanje planirano za april.

Kancelarija za ljudska i manjinska prava je u saradnji sa Kancelarijom Savita Evrope u Beogradu organizovala pridsavljanje Analize izvištaja o primeni Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalni manjina, koja sadrži priporuke za buduća poboljšanja u skladu sa standardima Savita Evrope i Ev-

ropske unije. Analizu su izradili eksperti angažovani od strane Savita Evrope.

– Ovo je bila prilika da pridsavljanje manjina prezentuju svoje probleme sa kojima se susreću tokom rada. Kad je u pitanju Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine, onda su med najvećim problemima obrazovanje i finansiranje rada. Naznačeno je da bi u perspektivi država trebala voditi računa i o obrazovanju na jezicima manjina i u sridnjim školama. Divanili smo i o udžbenicima, njeva nabavka je postala obaveza nacionalni savita. Imamo obećanje ministra prosvite da bi tu moglo doć do promina i dogovora. Generalno, situacija ide na bolje, al treba još tušta rada i upornosti – kazala je dr **Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke manjine, koja je divanila i u ime Koordinacije nacionalni savita.

N. S.

info: www.ljudskaprava.gov.rs

PRIDSTAVLJENA ANALIZA IZVIŠTAJA O PRIMENI AKCIONOG PLANA ZA OSTVARIVANJE PRAVA NACIONALNI MANJINA

Unapridit položaj manjina

Kancelarija za ljudska i manjinska prava je u saradnji s Kancelarijom Savita Evrope u Beogradu u okviru projekta „Jačanje zaštite nacionalnih manjina u Srbiji” organizovala 19. marta pridstavljanje rezultata koji se odnose na sprovođenje Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalni manjina.

lize i podsutila da Kancelarija pripravlja kvartalne izvištaje i javno pridstavlja realizovane aktivnosti u svakom kvartalu. Velik broj nosilaca mira uključen je u proces izvištavanja i time izražava kontinuiranu spremnost unapriđivanja položaja pripadnika nacionalni manjina. Paunović je ukazala da je ovaj proces potribno dalje unapriđivat i

pomak u pogledu unapriđenja zakonski rišenja i njeve doslednije primene, ko i podizanja ljudski i materijalni kapaciteta u pojedinim oblastima društvenog života u kojima se ostvarivaje prava pripadnika nacionalni manjina, što izvištaji jasno dokumentuju, a sve priporuke koje su eksperti izneli

dodatno će poboljšat proces izvištavanja.

Sastanku je prisustvovala i dr **Suzana Kujundžić Ostojić**, pridstavnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, zajedno sa zaposlenima u kancelariji NSBNM.

info: www.ljudskaprava.gov.rs

U okviru ovog projekta izrađena je Analiza izvištaja o primeni Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalni manjina, koja sadrži i priporuke za buduća poboljšanja u skladu sa standardima Savita Evrope i Evropske unije. Analizu su izradili eksperti angažovani od strane Savita Evrope, na osnovu periodični izvištaja o sprovođenju Akcionog plana i na osnovu razgovora s licima zaduženim za pripravljanje izvištaja u pojedinim organima i tilima, imajuć u vidu evropske standarde u ovoj oblasti, a prija svega odredbe Okvirne konvencije za zaštitu nacionalni manjina Savita Evrope.

Direktorka Kancelarije za ljudska i manjinska prava **Suzana Pau-nović** je istakla značaj izrade ana-

da je to jedan od razloga zbog koji je analiza izvištaja i izrađena.

Šef misije Savita Evrope u Beogradu **Tobias Flesenkemper** izrazio je svoje zadovoljstvo zajedničkim sprovođenjem niza aktivnosti na jačanju institucionalnog i zakonodavnog okvira Republike Srbije. Savit Evrope duži niz godina pruža podršku državi u cilju sprovođenja mira koje će obezbedit najviši nivo ispunjenja međunarodni standarda zaštite ljudski i manjinski prava.

Pridstavljanju su prisustvovali pridstavnici državnih organa, međunarodni organizacija, nezavisni državni organa i nacionalni savita nacionalni manjina, koji su se zajednički saglasili da je od usvajanja Akcionog plana učinjen značajan

IN MEMORIAM

Eva Bačlija

(1952-2019)

U Subotici je, posli duže i teške bolesti, preminila **Eva Bačlija** (1952-2019), novinar u penziji. Cilu svoju profesionalnu karijeru je provela u novinarstvu, a i ko pensioner je, dok ju je služilo zdravlje, bila vezana za ovaj poso.

Svoje prve tekstove objavila je u „Subotičkim novinama” di je i zaposlena od 1976. godine, a u ovoj medijskoj kući je provela najveći dio karijere. Kasnije je nastavila sa radom u nediljniku „Subotičke”, a profesionalnu karijeru novinara okončala je u „Bunjevačkim novinama”, odakle je odlazi u penziju.

Ko novinar, jednako uspišno je obrađivala teme iz više oblasti, a najviše se isticala u poslednje vrime temama vezanim za obrazovanje, kulturu, socijalna pitanja...

Nuz poso novinara, svoju kreativnost je pokazala i u izradi više monografija i slični izdanja, a posebno se istakla u izradi monografije „Kolevka ljuja srcem”, čiji je bila autor i redaktor.

Osim što je tekstove pisala, ona je u jednom periodu svojeg rada u novinskim kućama u kojima je radila, bila i lektor, prija svega u „Subotičkim novinama”, „Sportskim subotičkim novinama” i „Bunjevačkim novinama”, a bila je i lektor više izdanja razni subotički autora.

Med kolegama ostaće upamćena ko vridna osoba, al i ko novinar koji će rado dat savit mladima, pronać vrimena saslušat, pomoć...

U „Bunjevačkim novinama” je ostavila velik trag. Radeć u Novinsko-izdavačkoj ustanovi „Bunjevački informativni centar” dala je značajan doprinos podizanju standarda u izradi „Bunjevački novina” i „Tandrčka”, kako kroz pisanje, tako i lektorisanje, al i skrećanje pažnje mladim kolegama na tajne novinarskog zanata.

Pomogla nam je pronać put do naši čitalaca, a pripravlila je i niz zanačajni priloga, vezani za kulturu, jezik, običaje naše zajednice, al su joj, kako je to i sama volila kazat, najveće zadovoljstvo pridstavljalje teme u kojima je dolazila do obične čeljadi, a koje je potom usnila, na njoj svojstven način, autentično prikazat u svojim tekstovima.

U SOMBORU SE DIVANILO O SLUŽBENOJ UPOTRIBI JEZIKA I PISMA NACIONALNI MANJINA U JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE

Sombor – primer za Srbiju

Uponediljak, 11. marta, u Velikoj sali zgrade Županije u Somboru, održan je okrugli astal na temu „Službena upotreba jezika i pisma nacionalni manjina u jedinicama lokalne samouprave” u okviru projekta „Jačanje zaštite nacionalni manjina u Srbiji”. Grad Sombor i Savit Evrope u saradnji s Ministarstvom državne uprave i lokalne uprave zajedno sa Sekretarijatom za zakonodavstvo i Zaštitnikom građana, organizovali su događaj.

Cilj skupa bio je ukazat na pravni okvir kojim se regulišu prava nacionalni manjina, naročito kada je rič o službenoj upotrebi manjinski jezika na lokalnom nivou. Okrugli astal je okupio predstavnike Gradske uprave, Savita za međunacionalne odnose, nacionalne savite nacionalni manjina i nevladin sektor.

Prigodnim ričima gradonačelnica Sombora **Duška Golubović** pozdravila je goste i ukazala da je Sombor jedna multinacionalna i multikulturalna sridina, u kojoj živi zajednica koja broji priko dvadeset nacionalnosti i kako to predstavlja najveće bogatstvo varoši.

– U tom smislu, do sada smo se trudili da prava nacionalnih zajednica na teritoriji našeg grada budu na odgovarajući način prepoznata, ali i na odgovarajući način ostvarivana kroz različite mere, kako lokalne politike tako, svakako, i kroz poštovanje odgovarajućih propisa i regulativa – kazala je gradonačelnica.

Gradonačelnica Sombora je naglasila je da je lokalna samouprava radila i na ostvarivanju brojni drugi mira, ko što je pripoznavanje potreba u oblasti kulture, obrazovanja, informisanja i službene

Cilj skupa bio je ukazivanje na pravni okvir kojim se regulišu prava nacionalni manjina

upotrebe jezika, kroz konkurse i druge delegirane programe.

Prema Statutu grada Sombora u službenoj upotrebi nalazi se srpski jezik i ćirilčno pismo, latinično pismo, mađarski jezik i pismo, i na teritoriji naseljeni mista Bački Monoštor, Bački Breg i Lemeš (Svetozar Miletić) hrvatski jezik i pismo.

Državni sekretar Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave **Ivan Bošnjak** pofalio je primer Sombora na nigovanju multietničnosti i multikulturalnosti:

– Kako se to radi u Somboru je nešto što želimo da u ćitavoj Srbiji zaista postane svakodnevni život, da odnos etničkog porekla i učestvovanje u političkom životu ne bude suprotstavljen, već da bude jedna harmonija koja će ćiniti ne samo kvalitetniji život svakom pojedincu već će unaprediti i ekonomsku situaciju u celoj zemlji.

Sekretar je istako da je izminama Zakona o lokalnoj samoupravi, obezbiđena mogućnost da se unapridi rad Savita za međunacio-

Stanislava Lutkić i Mirko Bajić

nalne odnose u jedinicama lokalne samouprave.

Šef kancelarije Savita Evrope u Beogradu **Tobias Flesenkemper** ukazo je da postoje zahtivi koje Srbija mora ispunit na putu ka pridruživanju Evropskoj uniji, a da je jedan od nji i Konvencija o pravima nacionalni manjina.

Skupu su prisustvovali, ko pridavači, konsultant Savita Evrope **Vladimir Đurić**, pomoćnica ministra Ministarstva državne samouprave i lokalne samouprave **Ivana Antić**, pomoćnik direktora Re-

publičkog sekretarijata za zakonodavstvo **Darko Radojićić**, savitnici Zaštitinika građana **Dragana Vujko** i šef Odsika za lokalni i ekonomski razvoj i podršku ulaganjima, Gradska uprava Grada Sombora **Mihael Plac**.

Okruglom astalu prisustvovali su i pridstavnici bunjevačke nacionalne zajednice, podpridsidnik Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine **Mirko Bajić** i ćlanica NSBNM **Stanislava Lutkić**.

S. L.

UK „Centar za kulturu Bunjevaca”
Trg Cara Jovana Nenada 15/5
24000 Subotica
Broj: 6/2018
Dana 1.4.2019.

Na osnovu Odluke UK „Centar za kulturu Bunjevaca”, 1. aprila 2019. godine raspisiva

JAVNI POZIV

za učešće u projektu

obilježavanja bunjevačkog nacionalnog praznika „Dan Dužijance” 2019.

Pozivaju se bunjevačka udruženja da prijave svoje programe u okviru programa obilježavanja nacionalnog praznika „Dana Dužijance 2019”.

Pravo na učešće u Pozivu ima isključivo bunjevačka udruženja upisana u registar Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

Na osnovu prošlogodišnjeg programa obilježavanja nacionalnog praznika „Dana Dužijance”, UK „Centar za kulturu Bunjevaca” podržala je sledeće manifestacije:

1. „Blagoslov mladog žita” na Sv. Marka, u organizaciji BKC „Lemeški Bunjevci” iz Svetožar Miletića.
 2. Okrugli stol - „Tradiciona i savremenost kulture Bunjevaca” u organizaciji UG „Bunjevci” Novi Sad i BEIC „Ambrozije Šarčević”.
 3. „Priskakanje vatre” na Sv. Ivana Cvitnjaka, u organizaciji UG „Bunjevačka vila” iz Male Bosne.
 4. „Ris – košenje novog žita” u organizaciji BKC Bajmok.
 5. „Radionica izrada simbola dužijance od žita i slame” u organizaciji BKC „Bajmak”.
 6. „Dužionica u Čonoplji” – u organizaciji porodice Jozić i BKC „Lemeški Bunjevci” iz Sv. Miletića.
 7. „Dužionica u Svetožar Miletiću” – u organizaciji BKC „Lemeški Bunjevci” u Svetožar Miletiću.
 8. „Bunjevačka Dužionica 2018” u organizaciji UG „Bunjevačko kolo” u Somboru.
 9. „Izložba tradicionalnog kruva samuna” u organizaciji BKC „Tavankut”.
 10. „U čast Dana Dužijance” - izložba u tehnici slame u organizaciji Bunjevačke matice Subotica.
 11. Muzičko veče „Bunjevački svirci i bande” u organizaciji UG „Bunjevačka kasina”.
 12. Otvaranje desete etno izložbe - „Dužijanica” u organizaciji KUD „Bunjevka”.
 13. „Dužijanica u Novom Sadu” u organizaciji BKC Novi Sad.
- CENTRALNA MANIFESTACIJA U SUBOTICI:
14. Misa zafalnica u Franjevačkoj crkvi.
 15. Doček zvanica - Vestibil Gradske kuće.
 16. Svečani defile učesnika od Bunjevačke matice.
 17. Veliko kolo na centralnom trgu ispred Gradske kuće.
 18. Polaganje cvića na bistu Blaška Rajića.
 19. Svečana akademija povodom obilježavanja bunjevačkog nacionalnog praznika „Dana Dužijance 2019”.
 20. „Bandašicino kolo” restoran „Spartak S” u Subotici.

Javni poziv je otvoren od 1. do 15. aprila 2019. godine.

Javni poziv je dostavljen svim udruženjima putem mejla, objavljen je u „Bunjevačkim novinama” i na sajtu www.bunjevci.net

Prijave na javni poziv, dostaviti potpisane i ovirene, lično ili poštom na adresu: UK „Centar za kulturu Bunjevaca”, Trg Cara Jovana Nenada 15/5, 24000 Subotica.

SUBOTICA NA BUNJEVAČKOM – HRONIKA ZA MART

Saradnja s norveškom regijom

Suboticu je positala delegacija norveške regije Nordland. „Asocijacija evropski regija” rezultirala je saradnjom i prijateljstvom Vojvodine i Nordlanda, norveške regije, čija je delegacija na čelu s pridsidnikom Skupštine Nordlanda **Sonjom Stin** positala Suboticu.

Pridsidnica Skupštine Nordlanda naglasila je značaj saradnje dvi regije:

– Trudim se da motivišem da opštine iz Vojvodine koje imaju saradnju sa norveškim opštinama tu saradnju podignu na viši nivo, ali gledamo i šta mi kao okrug možemo da uradimo. Krajem januara smo obišli Novi Sad, i sada radimo na omladinskoj razmeni u sklopu projekta „Erasmus +” i nadamo se da će naša omladina na taj način biti bolje upoznata sa okolnostima u Vojvodini i Norlandu. Pre dve godine smo bili u poseti povodom obeležavanja jubileja, 75-godišnjice odvođenja prvih srpskih logoraša u Norvešku i činjenica je da, što se tiče muzejske delatnosti, ovu saradnju možemo jako dobro da iskoristimo. Verujem da se saradnja Vojvodine i Norlanda širi kao mali krugovi u vodi – kazala je Stin.

Domaćin susreta bio je **Ištvan Pastor**, pridsidnik Skupštine AP Vojvodine koji, kako kaže, nije slučajno odabrao Suboticu ko mesto prijema delegacije:

– Ovaj grad ima mnogo toga da pokaže. Subotica može i treba da traži i u ovoj saradnji svoju šansu, naročito imajući u vidu investicione potencijale, kao i turističke koji će dostići svoj pun kapacitet nakon realizacije započetih investicija na Paliću. Mislim da ćemo zaintrigirati naše goste i da će, kao i uvek poneti dobre utiske odavde. Prijateljstvo je nastalo unutar „Asocijacije evropskih regija”, ali postoji i istorijska povezanost ovih prostora sa Norlandom, jer je veliki broj ljudi iz ovih krajeva za vreme Drugog svetskog rata bio deportovan u radne logore u Norveškoj – kazao je Pastor.

Srđan Samardžić, član Gradskog vića zadužen za oblast turizma, investicija i međunarodne saradnje, istako je da je trodnevna poseta Vojvodini odličan način za upoznavanje gostivi s potencijalima naše regije:

– U toku dana ćemo imati niz formalnih i neformalnih susreta predstavljajući turističke i investicione potencijale našeg grada i mnogo mogućnosti za saradnju. Prepoznali smo već nekoliko prava saradnje i na nama je da ih ubuduće upoznamo i realizujemo.

Posli sastanka u Plavoj sali Gradske kuće, delegacije su obašle Sinagu, Palić i gradilište Velnes centra.

Vinci i sviće za junake

Čak dvi decenije prošlo je od Nato bombardovanja naše zemlje. Četiri hrabra Subotičana dala su onda svoj doprinos zaštiti Srbije od agresora. Oni su dali ono najvrednije što su imali, svoje živote, kako bi odbranili narod. U njemu čast na Spomeniku „Njihovoj vernosti” položeni su vinci i zapaljane sviće. To je najmanje što se posli dvi decenije od početka napada moglo učiniti kako bi se prisitili naši junaka, kazo je **Aleksandar Panić**, pridsidnik Udruženja učesnika oružani sukoba na prostoru bivše Jugoslavije, u čijoj je organizaciji 24. marta održan pomen:

– Obeležavamo 20 godina od NATO agresije na Jugoslaviju. Svi se sećamo 24. marta 1999. godine, kada su oko 20 časova pale prve bombe po Jugoslaviji. Od tada su sejele smrt po celoj zemlji. Poginulo

je oko 2.500 ljudi, razrušeni su mostovi, škole, bolnice, gađali su pruge i sve to su nazivali kolateralna šteta. Ne možemo da zaboravimo ono što se desilo, i ne možemo nikada da oprostimo, zato što se nikada i niko nije izvinio za ono što je urađeno. Suboticu i Palić su gađali u šest navrata, načinjena je velika materijalna šteta, ljudi su se sakrivali i bežali iz zemlje, gađali su Palić, a u Palićkom jezeru se i dalje nalazi jedan projektil koji nikada nije izvađen.

Na spomeniku „Njihovoj vernosti” u Parku Ferenc Rajhla nalaze se imena 30 poginili Subotičana svi nacionalnosti, koji su stradali u ratovima 90- ti godina, med njima i četvero nji koji su stradali 1999. godine: **Josip Sić, Goran Olka, Zoltan Olajoš i Vladimir Mirkov.**

Rekonstrukcija ulice Maksima Gorkog rišava višedecenijski problem u saobraćaju

U Gradskom Medija centru predstavljen je projekat „Rekonstrukcija i dogradnja kolovoza u ulici Maksima Gorkog, od raskrsnice sa ulicom Braće Radić do raskrsnice sa ulicom Matije Gupca sa izgradnjom sistema video-nadzora – I faza”. Do polovine marta biće raspisana javna nabavka, a radovi će se izvoditi u litnjem periodu kad je smanjen intenzitet saobraćaja, kazo je **Predrag Radivojević**, direktor Javnog preduzeća za upravljanje putovima, urbanističko planiranje i stanovanje:

– Nadamo se da ćemo već u maju imati izabranog izvođača radova, a rok za njihov završetak je 120 dana. Da bi se napravile trake za skretanje u levo, prema projektu, negde će se „uzeti” deo trotoara ili zelene površine, ali će sve ostati u funkciji.

Izvršni direktor za saobraćaj u Javnom preduzeću „Subotica trans” **Milan Vasović** kaže da će projekat izgradnje trake za skretanje u livo u ulici Maksima Gorkog na raskrsnicama s Štrosmajerovom i ulicom Braće Radić, umnogom doprineti smanjenju saobraćajni nezgoda:

– Jedno nedavno brojanje pokazalo je da u 24 časa na tom delu

puta prođe čak 400 autobusa. Pored toga, ulicom Braće Radića odvija se saobraćaj ka velikom gradskom naselju „Prozivka“. Dodatne saobraćajne trake za leva skretanja će omogućiti da se smanji vremenski sled vozila i saobraćaj odvija bezbednije i brže – istako je Milan Vasović.

Brespovratna sridstva u iznosu od oko 73 miliona dinara za realizaciju projekta obezbeđena su putom javnog konkursa Uprave za kapitalna ulaganja AP Vojvodine za finansiranje i sufinansiranje projekata u oblasti saobraćajne infrastrukture.

Zaštita biodiverziteta jezera Palić i Ludaš

Da projekat zaštite biodiverziteta jezera Palić i Ludaš „KFW Banke“ naprudi prema planu, potvrdili su predstavnici Javnog komunalnog preduzeća „Vodovod i kanalizacija“ koji su povodom Svetskog dana voda održali konferenciju za novinare u gradskom Medija centru.

Ervin Molnar, rukovodilac Jedinice za upravljanje projektom zaštite biodiverziteta, divanio je o projektu:

– Projekat je zvanično započeo 10. septembra 2018. godine, kada je angažovan stručni konsultant, koji je u međuvremenu izvršio analizu stanja i sastavio nacrt početnog izveštaja, čije konačno usvajanje se i dalje čeka. Neke od investicionih mera projekta zahtevale su dodatne analize, po okončanju kojih ćemo imati i završen početni izveštaj, dok su mere koje su bile spremne za implementaciju dobile odobrenje od strane banke i našeg ministarstva, te su u skladu sa tim i započete. Investicione mere koje su već započete podrazumevaju izgradnju zaštitnog pojasa oko oba jezera, i to konkretno znači da je u toku izrada projekta takozvanog „Zelenog pojasa“, koji podrazumeva krčenje invazivnih biljaka i sadnju autohtonih vrsta koje će da izoluju štetno dejstvo poljoprivrednih aktivnosti i time sačuvaju vodu. U okviru zaštitnog pojasa postojeće inspeksijska staza koju će koristiti upravljač JP 'Palić-Ludaš' i osmatračnice koje će biti dostupne za javnost, dok će oko IV sektora jezera Palić biti projektovana pešačko-biciklistička staza. Sredstva koja su obezbeđena projektom biće usmerena ka izgradnji kompletnog „Zelenog pojasa“ i izgradnji dela biciklističke staze, odnosno njene prve faze, koja se oslanja na postojeću infrastrukturu u turističkom delu IV sektora.

Đerđ Šugar, direktor JKP "Vodovod i kanalizacija", kazao je ovom prilikom da nas očekiva proširenje kanalizacione mreže u stambenom i turističkom delu grada i izgradnja crpne stanice s potisnom kanalizacijom do subotičkog pričištača:

– Tokom prethodnih 20 godina, pokrivenost kanizacionom mrežom na Paliću kretala se oko 35 odsto, dok će nakon realizacije

ovog projekta, ta pokrivenost iznositi preko 80 odsto. Izgradnja potisnog voda u dužini oko 5,5 kilometara sa crpnom stanicom, omogućiće da se fekalne, industrijske i otpadne komunalne vode iz domaćinstava odvedu do gradskog prečišćavača, koje su se do sada ulivale u jezero Palić i Ludaš, remeteći njihov biodiverzitet. Cilj je i da se tretmanom ovih voda na gradskom prečišćavaču smanji koncentracija fosfora s maksimalno dozvoljenih 1 miligram po litru prečišćene vode do nivoa između 0,3 do 0,5 miligrama.

Počeo je i sanacioni izlov zdravo invazivne vrste ribe iz četvrtog sektora Palićkog jezera, a najveći problem predstavlja srebrni karaš, odnosno babuška, dodao je **Vinko Tamaš**, predstavnik Javnog preduzeća „Palić-Ludaš“:

– Potrebno je da ih u što većoj količini izvadimo iz četvrtog sektora Palića, tako da se autohtone, odnosno domaće vrste, poput šarana, smuđa, grgeča i štuka sačuvaju, i da se u što većoj meri poboljša stanje jezera i mogućnost njihovog razmnožavanja. Plan je da izvadimo oko 20 do 30 tona ribe. Pre tri godine je izvađeno 16 tona babuški, što je svega 10 odsto njene populacije, dok će sve autohtone vrste koje se izvađaju biti vraćene u jezero.

Na konferenciji za novinare je bilo riči i o vodi ko izuzetno značajnom resursu, ali i o projektu „Aquarius – Vodni agent Dunavske regije“ za dicu osnovno-školskog uzrasta, koji je sproveden u našoj varoši.

Bresplatna obuka za nigovatelje

U Gerontološkom klubu Centar 1 održan je sastanak projektni partnera u okviru projekta pod nazivom „Razvoj usluga socijalne zaštite u okviru regionalne gerontološke mreže“. U projekat su uključeni i Dom za stare i penzionere Apatin, Dom za starije i nemoćne osobe Osijek i Dom za stare i nemoćne osobe Đakovo. Rič je o projektu prikogranične saradnje sa Hrvatskom, u sklopu koje će se organizovat bresplatna obuka za 100 nigovatelja.

U rekonstruisanom objektu Gerontološkog kluba Centar I, u Ulici Petra Drapšina tribala bi počeo s radom Regionalna akademija za obuku nigovatelja, kazao je direktor Gerontološkog centra **Nenad Ivanišević**:

– Za 100 polaznika obuka će biti bresplatna. Verujem da će oni brzo i naći zaposlenje, jer znamo da u svim ustanovama socijalne zaštite u ovom delu Vojvodine nedostaju nigovatelji. Obuka će trajati šest nedelja, a uslov je da lica imaju završenu najmanje osnovnu školu. Možemo da očekujemo da krajem aprila počne obuka kandidata. Program će biti akreditovan kod Republičkog zavoda za socijalnu zaštitu.

Generalni konzul Republike Hrvatske **Velimir Pleša** istako je značaj formiranja regionalne akademije:

– Na žalost, gerontologija je budućnost ovih krajeva, to je očigledno. Meni je drago da se još jednom pokazuje koliko su susedi upućeni jedni na druge i ovaj projekat je jedan od onih koji pokazuju smer u kome idu ne samo ustanove socijalne zaštite, nego uopšte sva udruženja i institucije na području Srbije, tačnije Vojvodine koja se graniči sa Hrvatskom.

Ukupna vrednost izvršeni radova na rekonstrukciji kluba je 138.000 evra.

Donacija mobilnim timovima za inkluziju Roma

Evropska unija donirala je Subotici automobil marke fiat-tipo i laptop računar za potrebe mobilnog tima za inkluziju Roma. Ovu donaciju osim

našeg grada dobilo je još 29 gradova i opština u kojima je formiran ovaj mobilni tim. Donacija je realizovana u okviru programa pod nazivom „Podrška EU inkluziji Roma – osnaživanje lokalnih zajednica za inkluziju Roma”, koji realizuje Stalna konferencija gradova i opština. Funkcija mobilnog tima je da bude veza izmed romske zajednice i relevantni institucija koje su zadužene za rišavanje njevi problema. Donacija EU omogućiće privoz članova mobilnog tima do romski porodica.

Ključove automobila ispidr glavnog ulaza Palate Srbije, u Beogradu pridali su ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja **Zoran Đorđević**, šef Delegacije Evropske unije u Srbiji **Sem Fabrici**, državni sekretar u Ministarstvu građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture **Zoran Lakićević** i generalni sekretar Stalne konferencije gradova i opština **Đorđe Staničić**.

– **Srbija je zemlja u kojoj živi mnogo nacija i Vlada Srbije podjednako brine o svima, pružajući im jednaka prava i uslove života i rada. Ponosni smo na činjenicu da predstavljamo pravi primer međusobnog funkcionisanja naroda, koji mogu da slede i druge zemlje. Želimo da Romi znaju da država čini sve da im pomogne kako bi i oni mogli, svojim angažovanjem i voljom da budu deo Srbije i ravnopravno učestvuju u njenom razvoju** – izjavio je Đorđević.

Nacionalnim programom smanjen broj nezaposleni na teritoriji grada

Nacionalna Služba za zapošljavanje predstavila je u prostorijama Regionalne privredne komore Subotica brojne programe i mire u koje će, tokom cile godine, bit uključeno oko 270 ljudi. Ovogodišnjim Nacionalnim akcionim planom raspisano je 15 javni poziva i konkursa, kazo je **Petar Jarić**, zaminik direktora NSZ:

– **Za realizaciju Nacionalnog akcionog plana zapošljavanja, koje širom naše države sprovodi Nacionalna služba za zapošljavanje, iz budžeta je izdvojeno 4,5 milijarde dinara, od kojih je 550 miliona iz budžetskog fonda za profesionalnu rehabilitaciju i podršku zapošljavanju osobama sa invaliditetom.**

Da Lokalna samouprava podržava mire zapošljavanja potvrdio je **Srdan Samardžić**, član Gradskog vića zadužen za oblast turizma i investicija:

– **Subotica podržava te mere u vidu stvaranja jednog dobrog poslovnog ambijenta i povoljne investicione klime za domaće i strane investitore, kao i za proširenje kapaciteta postojećih privrednih društava i preduzenika.**

Na evidenciji subotičke filijale Nacionalne službe za zapošljavanje je 8.200 ljudi. Od tog broja iz Subotice je nji 4800.

Sanirani „Trokadero” i vrtić „Palčica”

Rekonstruisan objekat Mesne zajednice „Aleksandrovo”, kadgodašnji Trokadero, ko i nov objekat Pridškulske ustanove „Naša radost” obašo je gradonačelnik **Bogdan Laban** sa svojim saradnicima.

– **Lokalna samouprava nastavlja ulaganja u mesne zajednice, kako u gradu, tako i u prigradskim naseljima** – kazo je gradonačelnik i dodo:

– **U protekle dve i po godine u Aleksandrovo je uloženo 45 miliona dinara u putnu i komunalnu infrastrukturu, a rešen je i veliki problem Tolminke ulice. Pohvalio bih rukovodstvo Mesne zajednice „Aleksandrovo”, kao i sve one koji su doprineli da projekat realizujemo u rekordnom roku i saniramo ovaj objekat.**

U novootvorenom objektu „Pčelica” Pridškulske ustanove „Naša radost” dica uzrasta od prve od treće godine imaju sve potrebne uslove za

bezbidan i kvalitetan smištaj i boravak u skladu sa svim pravilnicima i normativima”, kazo je tehnički direktor Pridškulske ustanove „Naša Radost” **Veljko Vojnić**:

– **Ovo nam je izuzetno važno jer su do sada deca boravila u neprikladnom objektu u okviru Doma zdravlja. Najmlađa deca su sada premeštena ovde, biće tri grupe dece na srpskom i mađarskom jeziku. U vrtiću „Pčelica” u tri grupe imamo 60 dece, a vaspitno-obrazovni rad odvija se na srpskom i mađarskom jeziku. Vrtić je opremljen sa novim, funkcionalnim i prilagođenim nameštajem, opremom, didaktičkim materijalom i igračkama, u šta je uloženo oko 2,5 miliona dinara iz sredstava koja PU „Naša radost” dobija iz budžeta grada Subotice za obavljanje svoje delatnosti** – kazo je Vojnić.

Prilikom obalaska mogo se čut i podatak da je na nedavno održanom Sajmu obrazovanja „Putokazi” u Novom Sadu Pridškulska ustanova „Naša radost” osvojila zlatnu medalju.

Knjige očle u prave ruke

Organizatori i učesnici Sajma knjiga koji je održan na Glavnom gradskom trgu uručili su donaciju u knjigama pridstavniku Osnovne škole „Hunjadi Janoš”. Knjige su naminjene dici niži razreda koja pohađaje nastavu u Višnjevcu.

Na donaciji se u ime Lokalne samouprave zafalila **Nataša Aleksić**, članica Gradskog vića zadužena za oblast obrazovanja:

– **Izdavači su nam se kao i prethodnih godina obratili sa molbom za saradnju, koja se ogleda u tome da mi njima ne naplatimo taksu za postavljanje štandova, a oni u to ime poklone knjige nekoj od subotičkih škola.**

Gabor Sabo, zaminik direktora Osnovne škole „Hunjadi Janoš”, kaže da će knjige naminjene dici u isturenom odiljenju u Višnjevcu obogatit školsku biblioteku.

Emma Kostić, se u ime organizatora zafalila svima koji su doprineli razvoju ove saradnje koja se realizuje već godinama unatrag:

– **Zahvaljujem se Gradu Subotica, JKP „Čistoća i zelenilo” i preduzeću „Tržnica” na dobroj saradnji i pomoći.**

Na Sajmu su se pridstavila četiri izdavača koji sarađivaje s 70 izdavačkih kuća. Donacija u knjigama vridnosti je 25 hiljada dinara.

Osnovna škula „Jovan Jovanović Zmaj” dobila značajno priznanje

Nuz Osnovnu škulu „Sečenji Istvan” koja je akreditaciju Centra za talente dobila još prošle godine, ovo značajno priznanje koje se dodiljiva u Budimpešti na Danima talenata nedavno je pripalo i OŠ „Jovan Jovanović Zmaj”. Akreditaciju je ova obrazovna ustanova dobila na osnovu stručnog praćenja i vridnovanja rada nastavnika škole s učenicima tokom protekle tri godine, na osnovu projekata koje je škula sprovodila, rezultata koje je postizala na brojnim takmičenjima, na osnovu stručnog usavršavanja nastavnika i njeve uloge u izgrađivanju motivacije za rad i podrške učenicima, i na osnovu uključivanja roditelja i lokalne zajednice u rad i aktivnosti škole.

Osnovna škula „Jovan Jovanović Zmaj” ovim je postala dio Mriže centara za talente Mađarske, koja je članica Evropskog centra za talente.

Očuvanje zdravlja dojki prigledima

Ove godine u Subotici je po sedmi put obiluzen 20. mart ko Nacionalni dan borbe protiv raka dojke koji pridstavlja vodeću malignu bolest kod

žena u svitu. Na nacionalnom nivou inicijativu su pokrenili Ministarstvo zdravlja Republike Srbije, Institut za onkologiju i radiologiju Srbije i Institut za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut“.

Zavod za javno zdravlje je ovim povodom izdalo saopštenje za javnost u kome stoji da rizik da oboli od karcinoma dojke ima svaka 8 do 12 žena. Prema podacima Svitske zdravstvene organizacije u svitu svake godine od raka dojke oboli oko 2,1 miliona žena, a priko 620 hiljada umre. Prema podacima Instituta za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut“ u Srbiji su 2015. godine 4.304 žene obolile od karcinoma dojke, a umrle 1693 žene. Prema podacima Registra za rak subotičkog Zavoda za javno zdravlje u 2016. godini je od raka ukupno obolilo 568 žena, a od raka dojke 132 žena (23,2%). U istoj godini je od raka umrlo 278 žena, a nji 49 od raka dojke (17,6%). Od 20% do 30% novoobolile žene u svitu je mlađe od 50 godina, a oko trećina žena su u životnoj dobi izmed 50 i 64 godine.

U našoj zemlji stopa obolili žena slična je zemljama u okruženju, ali je stopa umrli žena med najvišima u Evropi i iznosi 21,9/100.000. Razlog je u dijagnostikovanju raka dojke u kasnoj fazi: u Srbiji se u momentu postavljanja dijagnoze kod 2/3 žena bolest nalazi u odmaklom stadijumu. Uspisnost ličenja zavisi od proširenosti bolesti u trenutku postavljanja dijagnoze. Faktori rizika za razvoj raka dojke se dle u dve grupe: one na koje ne možemo uticati (kao što su nasledna predispozicija, ženski pol i starenje) i one na koje možemo uticati (rađanje dice posli 30 godine, nedojenje dice, pušenje, fizička neaktivnost, nepravilna ishrana i gojaznost, konzumiranje alkohola). Važno je da ishrana svakog dana sadrži bar 5 porcija povrća i voća (el najmanje 400g). Pridnost se daje ribi i posnim mesima, žitaricama od cilog zrna i mličnim proizvodima sa manjim sadržajem mlične masti. Priporučuje se brze šetnje svaki dan el kaka druga fizička aktivnost, pristanak pušenja i nekorišćenje alkohola. Mire privencije su najbolji način borbe protiv maligni bolesti, stoji na kraju Saopštenja Zavoda za javno zdravlje.

Info pult u subotičkoj bolnici funkcioniše u cilju ostvarivanja prava pacijenata

U glavnom holu Opšte bolnice u Subotici, prija misec dana započeo je radom Info pult, putom kog pacijenti i positioci imaju prilike dobiti potrebne informacije, el pomoć oko ostvarivanja svoji prava. Jednomisečni rad Info pulta, u ovoj zdravstvenoj ustanovi ocinjiva se ko izuzetno uspišan, nuz napominu da je većina prigovora i zamirki rišavana u roku od 48 sati, a građani koji su ih podneli, obavezno su dobili i povratnu informaciju.

Jedan od zadataka Info pulta jeste i da informiše i upozorava pacijente i positiocio da je pušenje u objektima i krugu bolnice strogo zabranjeno i da se ne smi blokirat požarni put unutar bolničkog kruga, kako bi se u slučaju potrebe za vanrednim intervencijama vatrogasna i druga vozila mogla neometano krećat u krugu bolnice. Osim na Info pultu, informacije el pomoć oko ostvarivanja svoji prava, moguće je dobiti i putom telefona 555-222 i e-mejla info@bolnicasubotica.com.

Unapriđenje komunikacije pacijenata i posililaca sa bolničkim osobljem pridstavlja važan dio politike transparentnog rada Opšte bolnice, sa ciljom daljeg povećanja kvaliteta zdravstveni usluga, sa fokusom na pacijenta, istiće se u saopštenju koje je izdala ova zdravstvena ustanova.

Veća pristupačnost osobama s invaliditetom

Ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja **Zoran Đorđević** se prilikom posite našoj varoši upoznao s glavnim problemima u

subotičkom Savezu slipi i slabovidi. Prija posite Savezu, ministar je prisustvovao sastanku sa gradonačelnikom Subotice **Bogdanom Labanom** i njegovim saradnicima u Gradskoj kući.

Avram Veso, član Saveza, zafalio se ministru na positi i velikom razumivanju:

– **Velika mi je čast da u našem udruženju pozdravim našeg resornog ministra, koji je našao vremena da nas zajedno sa našim gradonačelnikom obiđe, kako bi mu ukazali na naše probleme. Član sam ovog saveza već 50 godina, a ovo je prvi put da je neki ministar došao da nas poseti, u naše malo udruženje, i da nam pokaže da osetimo da nismo na marginama ovog društva.**

Sajt Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, od ove godine prilagođen je slipim i slabovidim osobama, naglasio je Ministar Zoran Đorđević dodajući da bi u ovom i drugom pogledu osobama koje imaju taj problem tribalo omogućit veću podršku i dostupnost svi institucija koje su im potrebne:

– **Udruženje slepih i slabovidih u Subotici ima problema sa prozorima, stara je zgrada, i zakonom je zaštićena. Mi ćemo taj problem rešiti, a to koliko brzo, će samo zavisiti koliko brzo će biti izdata dozvola da se zamene prozori. Ministarstvo svakako ima obavezu da pomaže svim građanima, udruženjima, osobama sa invaliditetom i to jedan od prioriteta** – istako je ministar Đorđević i dodo:

– **Ono što je bitno osobama sa invaliditetom, a evo sada pričamo o slepim i slabovidim, to je podrška koju bi oni imali ne samo od grada, nego i od ministarstva u smislu pristupačnosti. U tom smislu bitno je da objekti u Subotici ubuduće budu pristupačni za sve osobe sa invaliditetom, moraju da imaju takozvane taktilne table na ulasku kako bi osobe sa invaliditetom, iako dođu same mogu da se snađu. Dogovoreno je da sada taktilne table postavimo u Gradskoj kući i PIO fondu** – istako je ministar Đorđević.

Gradonačelnik Subotice Bogdan Laban istako je ovom prilikom da su izdvajanja iz Gradskog budžeta za potrebe oni koji zbog svoje invalidnosti ne mogu obezbiditi potrebne uslove za život veća nego prithodne godine:

– **Svake godine povećavamo davanja iz budžeta za oblast socijalne zaštite, tako da je u odnosu na 2018. budžet veći za oko pet odsto. To iznosi oko 334 miliona dinara, i siguran sam da ćemo tim tempom i nastaviti. Pre nekih šest meseci zajedno sa našim prijateljima iz udruženja uspeli smo da nađemo sredstva, i da renoviramo kancelarije, kao i da finansiramo sportske aktivnosti članova ovog udruženja** – kazo je gradonačelnik.

K. S.

U KUD „BUNJEVKA” NE PRIKIDAJE S RADOM

Uskoro nove prostorije

Kulturno-umetničko društvo „Bunjevka” godinama je koristilo prostor u Ulici Miloša Obilića. Bilo je to mjesto gdje su se okupljala čeljad vična kakom radu, ali i mjesto gdje se održavao niz lipi i posićeni izložbi, najvećma vezani za kulturu i tradiciju bunjevačke zajednice. Konstantni problemi s poplavama, ali i problemi s plaćanjem zakupa, uslovi su iseljenje, bogat etnološki fond je završio daleko od očivi javnosti.

Iako je Društvo i dalje radilo, nedostatak pravi prostorija kočio je projekte, uticao na aktivnost, a troškovi zakupi prostora za redovne izložbe postali su novo opterećenje. Ponovno postavljena etno-soba u privatnoj kući porodice Kuntiće, koja i najvećma stoji iza KUD „Bunjevka” lani je bila lipa visti, a čini se da će lipi visti biti i ove godine.

– Prostor u Ulici Miloša Obilića nije u startu bio dobar za sve naše aktivnosti. Prostorije su bile male za folklornu sekciju, pa je radila aktivno dramska sekcija, sekcija narodni rukotvorina i etno-sekcija. Radili smo tušta, ali smo imali problem jel je svaka kiša pravila poplavu, pa je u nekoliko navrata dolazilo do ozbiljnog oštećenja nošnje i svega što smo tamo imali. Kad je došla i obaveza plaćanja zakupa, obaveza je postala velika i nismo mogli tako nastaviti – sija se Kata Kuntiće, pridruženica KUD „Bunjevka”, pa nastavlja:

– Nošnju smo doneli kući, a najvećma mi je bilo žao etno-postavke koja je čamila u podrumu. Mi, istina, nismo pristajali s radom, pravili smo izložbe, pripremali pridruženice, a prostore za te potrebe smo iznajmljivali i plaćali.

Krajom pritušle godine Ivica

Ivan Kuntiće i Kata Kuntiće

Ivan Kuntiće i Luka Kuntiće

Kuntiće je iznio ideju da se u porodičnoj kući napravi etno-soba.

– Cilj je bio da se to sačuva, ali i iskoristi u našim tradicionalnim projektima od koji su najvažniji Festival bunjevačkog narodnog stvaralaštva i Panel konferencija, i da se sva ta tradicija prikaže, a ne da stoji po podrumima i kutijama. Kako je od prošle godine Panel konferencija uokvirena u obilježavanje Noći

muzeja, uspili smo za tu priliku pripremiti etno-postavku. Bili smo iznenađeni kako je to dobro uspjelo.

Podrška porodice je važna i sad, u periodu kad se priprema nove prostorije u kući porodice Kuntiće.

– Ideja je došla od sina Ivana. Tio je da napravi ono što je tata Ivica planirao, da to završi. U toku je pripremanje druge prostorije, di ćemo pripremiti izložbu za

pridruženicu Noć muzeja, odnosno naš projekt. Ideja je zasad da to bude izložba oglašiva, a biće tu oko 300 eksponata – nastavlja Kata Kuntiće.

Ideja, naravno, ima još. Kako saznajemo, cilj je da sve na kraju bude koncipirano ko jedan pravi etno-salaš koji će virno prikazati tradiciju i istoriju Bunjevaca.

N. S.

„BOCKOVI” NOVINARI NA PRIJEMU KOD GRADONAČELNICE SOMBORA

Pridstavili rad redakcije

Mladi članovi „Bunjevačkog media centra” iz Sombora postili su 7. marta, povodom Dana žena, gradonačelnicu Sombora **Dušanku Golubović** u zgradi Županije. Pod mentorstvom **Stanislave Lutkić**, pridsidnice Udruženja, predstavljene je rad „Media centra”, uloga dice i mladi novinara lista za mlade na bunjevačkom jeziku „Bocko”.

Tokom protekle dve godine Udruženje je podržano od strane lokalne samouprave projektom „Mladi Bunjevci u Somboru” koji niguje identitet nacionalni manjina. Projekat jednim dilom pokriva rad „Bockovi” novinara koji izvištavaju o događajima u somborskoj opštini i ostalim temama aktuelnim med mladima. Tom prilikom **Tijana Fituš** i **Sergej Drvar** uručili su gradonačelnici nekoliko brojeva lista za mlade „Bocko”.

Divan o tom kako nastaju rubrike najmlađi bunjevački novinara, kako pripravljaју svoje manifestacije, radionice i druženja, bile su

Mladi iz somborskog „Bunjevačkog media centra” sa gradonačelnicom Sombora

teme na prijemu. Gradonačelnica je ukazala da je rad predstavnika „Bunjevačkog media centra” jedan

dobar primer i izrazila je namiru podržati i afirmisati rad mladi novinara kroz buduće projekte.

– **Zaista mi je zadovoljstvo što učestvujemo u jednoj ovakvoj aktivnosti, da na neki način podelimo plodove onog što „Bunjevački media centar” radi na teritoriji naše lokalne samouprave i drago mi je što realizaciji takvih projekata dajemo podršku** – kazala je gradonačelnica.

Vasilisa Drvar poklonila je gradonačelnici knjigu, ko poklon za Dan žena od svi članova Udruženja, koja divani o nigovanju bunjevačkog nacionalnog identiteta i pokaziva bogatu kulturnu baštinu bački Bunjevaca.

Anja Knežević nosila je bunjevačku nošnju, a **Martina Dujmović** bačku nošnju ko dio nigovanja multikulturalnosti na ovim prostorima. Ove curice su pripravile pisme na bunjevačkom jeziku koje

su ko poklon izdeklamovale gradonačelnici.

– **Ono što mene posebno raduje je što su danas predstavnici bunjevačke zajednice pre svega mlada deca koja imaju šta da pokažu, šta da kažu i kako da se prezentuju, otuda to svakako jeste i na ponos grada Sombora čiji su oni deo** – izrazila je zadovoljstvo gradonačelnica **Dušanka Golubović**.

Ivana Jozić i **Luka Bošnjak**, mladi „Bockovi” novinari su predstavili svoj rad na časopisu i ukazali na teme kojima se bave. **Luka Bošnjak** je iskoristio priliku da postavi nekoliko pitanja gradonačelnici o tom kako je to bit žena gradonačelnik, i uručio gradonačelnici najvrdniji poklon, bunjevačko zlato, cvit od slame urađen od strane našeg umitnika, slamara **Stipana Budimčevića**.

S. L.

Luka Bošnjak i Dušanka Golubović

MUZIČKA ŠKOLA U SUBOTICI PROSLAVLJA TRI JUBILEJA

Šest i po decenija tambure

Školska 2018/2019. godina u Muzičkoj školi biće obilježena kroz tri velika jubileja – 150 godina postojanja, 65 godina tambure i 25 godina Katedre za sridnju školu. Nedavno je, gala koncertom u Velikoj vićnici Gradske kuće, obilježen jedan od jubileja, posvećen tamburi. Bila je to prilika da se čuje štogod više o istorijatu ovog odsika, al i da se istakne činjenica da je više od hiljadu učenika za ovi šest i po decenija upravo na ovom mjestu steklo tamburaško znanje.

Muzička škola u Subotici je med prvima u nastavu uključila i tamburu, ko neklasični instrument. Priteča je bio Odsik za narodnu muziku, vođen od strane jednog od najpoznatiji bunjevački tamburaša, ujedno i jednog od najbolji na prostorima Vojvodine, **Pere Tumbasa Haje**. Ko velikog pedagoga, koji i danas živi u trzalicama tamburaša ove škole, nasliedio ga je njegov učenik **Lazar Malagurski**.

Istorija se ponovila, pa je učenik opet nasliedio učitelja. Odsikom za tamburu danas rukovodi **Mira Temunović**, kojoj je, kako kaže, upravo Lazar Malagurski priporučio da završi škole i da se posveti obrazo-

Pere Tumbasa Haje postavio osnove rada

Odsik za tamburu: Mira Temunović, Milan Pridraški, Sonja Berta i Vojislav Temunović (foto: Muzička škola)

vanju novi naraštaja mladi tamburaša Subotice, al i čitave regije.

– Na mjesto mog kadgodšnjeg učitelja sam došla 1994. godine,

ko prvi akademski obrazovan tamburaš. Danas u našem odsiku radim sa još troje kolega, tu su Milan Pridraški, Vojislav Temunović i Sonja Berta, a u klasi imamo priko 60 učenika. Iskristili smo ovu priliku da predstavimo sve segmente na kojima radimo, a prikazan je i kraći dokumentarni film koji divani o protekli 65 godina tambure u Muzičkoj školi – ističe Mira Temunović, pa nastavlja:

– Pozivamo rado dicu, odnosno i roditelje da svoju dicu dovede da budu dio Muzičke škole, jel je to jedna institucija koja izgrađiva dobre ljude.

Najatraktivniji instrumenti su svakako klavir i gitara, a saznajemo da je tambura na trećem mjestu po interesovanju učenika. Nije ni čudo, ako se zna da je ona posebno značajna za čeljad s ovi prostora. Potvrđiva to i **Stevan Nemet** koji je bio prvi upisani učenik na Odsik tambure u Muzičkoj školi.

– Moj brat i ja smo bili prvi učenici, posli su se priključili i ostali... Sićam se da se čika Lazo borio za ovaj smer, sam je piso udžbenike, kasnije su oni i zvanično izdati, a kako znam, niki se koriste i danas. Tambura je svakako vezana za Suboticu, ona je na niki način pečat naše varoši, i tušta tog vezanog za tamburu potiče upravo iz Subotice.

Danas se tambura izučava u šest najst škola u Vojvodini. Zaslužni za to su svakako i vizionari iz Subotice, a iza njegovog rada na putu da tambura postane ravnopravni instrument stoji „armija” oni koji su kroz ovu školu prošli, veličajuc njezin uspih i s brojnim priznanjima s takmičenja, festivala, kako na republičkom, tako i međunarodnom nivou.

N. S.

U BAJMOKU RADILI S MALIM SLAMARIMA

Dičiji radovi za Uskrs

U zajedničkoj saradnji Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmok“ i Osnovne škole „Vuk Karadžić“ u ovom mistu je održan još jedan ciklus slamarske radionice u okviru van-nastavni aktivnosti izbornog predmeta bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture. Radionica je imala višestruku ulogu, dica su imala priliku štogod novo naučit, čuvat tradiciju Bunjevaca, al i kroz svoj rad pripravit uskršnje čestitke u susrit ovom velikom blagdanu.

Mentor slamarske radionice je Svetlana Mormer koja i pridaje

Stipan Budimčević uvodi dicu u tajne slamarske umitnosti

bunjevački u bajmočkoj škuli. Ona je naglasila da je ovo druga slamarska radionica u ovoj kalendarskoj godini, da je posvećena Uskrsu, te da je okupila tridesetak dice.

– Radili smo kroz četiri nastavna časa, a trudili smo se da za to vrime uradimo što više. Imali smo velik broj učenika od prvog do osmog razreda, a svi su zajedno pripravljaljali radove za pridstojeću „Uskršnju izložbu“ u Bajmoku. Dica su zdravo kreativna i željna su čegagod novog. Uvijek nam se priključuje i novi polaznici, dođu s drugarima. Nismo samo okupili dicu koja uče bunjevački, tu su i đaci iz srpski odiljenja,

mađarski..., važni su zajednički duh i maštovitost.

Tajne slamarskog zanata dici je otkrivo dokazani slamarski učitelj Stipan Budimčević. Strpljivo je dilio svoje znanje početnicima, usmiravajući ih na pravi put.

– Nastavili smo, ko i prošle godine, da se bavimo slamom. Temu su upućene na Uskrs, i sve što je vezano za ovaj svetac. Dica su radosna, interesatno im je sve ovo. Zdravo su maštoviti, kreativni, raduju se pridstojećem prazniku, pa još radosnije ovo rade. Radimo koliko možemo na časovima, a na dici je da svoje radove dalje završavaju. Ovo su sa-

me osnove rada sa slamom, pripravljanje, peglanje i lipljenje slame. Za malo napridnije, koji su već savladali osnove, slidi tehnika pletenja. Ima talentovane dice i nadam se da će od nji bit i vrsni umitnika – divani Budimčević, pa nastavlja:

– Lipo smo prihvaćeni u škuli, pa planiramo i dalje radit. Sigurno će bit još radionica do kraja

Milica Kosanović i Tanja Lazarević.

– Pravili smo ranije visibabe i ljubičice, a sad pravimo čestitke za Uskrs. Išla sam i prošlog lita na radionice, već sam dosta tog naučila, pa mi je ovo lakše išlo. Pravim razne stvari i kod kuće, kažu mi roditelji da sam dosta kreativna, pa sam odlučila probat i ovo – divanila je Lena.

škulske godine, a radićemo i tokom lita.

Da su dica radosno dočekala priliku radit sa slamom, te pravit lipe predmete, nigujući pritom tradiciju Bunjevaca, potvrđivaje i polaznici sekcije Lena Crnković, Tijana Kaurin, Teodora Beneš,

Da ima talenta za ovo Milici je bilo jasno kad je za prošli rad, salaš od slame, dobila nagradu.

– Od slame se zaista mogu pravit lipe stvari. Nadam se da će bit još ovaki radionica, odnosno da ću moć još više naučit o ovoj lipo tradiciji. N. S.

FRANJO MAČKOVIĆ SKRENIO PAŽNJU SVOJIM RADOVIMA

David čeka Golijata

Franjo Mačković, subotički umitnik, vajar-amater, skrenio je u posljednje vrime na sebe pažnju, prija svega svojim radovima. Njegovog kralja Matiju Korvina susrićemo u istoimenoj ulici, na Vinariji „Zvonko Bogdan” goste čeka osam tamburaša izašli iz prstivi i umitnosti ovog čovika... Ipak, u divanu s ovim skromnim čovikom saznajemo da ljubav prema umitnosti nije od skora, već traje više od četiri decenije.

– Istina je da sam sad najaktivniji, odnosno od prija sedam godina kako sam oči u penziju. Bio sam zaposlen, uvijek je bilo posla i kući, a sad, kad sam u penziji, sam sebe motivirao da što više radim, da nadoknadim ono izgubljeno. Jesam amater, nisam akademski obrazovan umitnik, al sam oduvijek imao potrebu što god raditi. Volio sam crtat, prvo grafiku i portrete, a kas-

nije sam se i razvio u vajarstvu – divani Mačković.

Svoju penziju je zaradio ko vozač, a kad je od posla imao vremena, ujedno ko i od kućenja, trudio se,

Franjo Mačković radi izuzetne radove i u drvetu

ĐURO USKORO NA SVOJEM MISTU

Na ulazu u avliju Mačkovića stoje skulpture Đuri Stantiću. Jedna će, čini se, ostat na Paliću, a druga, koja je u finalnoj fazi, stiže, nada se svi, u Suboticu.

– Postavljanje je planirano za oko mjesec dana, a i spomenik će dotle biti kompletno gotov. Potrajalo je sve, kako sam ja investitor, a ne Grad Subotica, morala sam riješavati silne dozvole. Skupljam ji od septembra prošle godine, sad je sve pri kraju, a inicijativa traje već godinama. Čini se da će Đuro, posli stotini godina, ponovo stignuti u Suboticu. Nema više ni dileme oko lokacije, naš olimpijac i svjetski prvak biće postavljen na mjesto kod kadgodašnje „Ćurine mijane” na Beogradskom putu, gledaće na kuću u kojoj je živio... – otkriva Nada Kozarić, inicijator podizanja spomen-

obilužja Đuri Stantiću, koja se, takođe, odlučila da izradu samog spomenika poviri Mačkoviću.

koliko je god to bilo moguće, nigrati umitnički dar.

– Bio sam dio jedne sekcije za umitnike amatere koju je vodio Ivan Jandrić, poznati subotički umitnik. On je uočio moj talenat za vajarstvo. Jednom prilikom mi je kazao: „Franjo, ti si vajar”, dao mi je glinu u ruke i tako je sve krenilo. Bilo je to, sjećam se, 1971. godine. Pravio sam prvo poprsja, Jandrić mi je objasnio osnove, a kasnije sam najvećma učio iz pogrišaka. Tušta sam radio, tušta i grišio, pa sam tušta valjdar i naučio.

Veliki dio svoje inspiracije pronašao je u penziji, kad ga je žena povela u Grčku. Zato i ne čudi što se

u njegovoj avliji, med dvadesetak eksponata nalazi dosta s antičkom tematikom. Med radovima se nalazi i skulptura „autoportret”, al i dvi skulpture za koje je posebno vezan.

– Teško je odvojiti skulpture koje su mi najbolje, uživam u svakom radu, al mislim da mi je prva skulptura i najkvalitetnije što imam u avliji, a to je figura mog oca. Napravio sam je prija 45 godina, a i stručnjaci su je pofalili. Imam i majku. Zaslužili su to roditelji, bila je velika naša familija, tušta su dice odranili, tušta su radili – divani Mačković, a otkrivamo da je on sedmo od petnajstoro dice svojih roditelja.

Kako kaže, oni koji naruče kakvu skulpturu budu zadovoljni, te naglase da je umitnik pravo pogodio karakter.

– I kad sam radio tamburaše, dobio sam samo jednu fotografiju na osnovu koje sam radio. Počadam karaktere modela, dosta mi lako to ide. Ne mogu objasniti kako to prinesem u glinu, kako me to sila vodi. Izgleda da se s otim triba roditi.

Svoj posao umitnika voli, nije mu problem raditi i po cijelo dan, a vlada nevirica kad kaže za koliko vremena može napraviti jednu skulpturu.

– Kad sam radio tamburaše, pravio sam uporedo i grčke boginje za svoju avliju. Uspio sam napraviti jedan kip za nedjelju dana, ali tako da sam radio svaki dan po cijelo dan. To je takav posao da kad kreneš, ne staješ, ne praviš pauze. Ne mogu to objasniti, ko da nisam ja taj koji pravi, tako se osjećam. Komentarišu da je ne-

U malom prostoru nastaju velike stvari – Franjo Mačković radi na skulpturi svojeg brata

moгуće uraditi takav posao za nedjelju dana, ja sam napravio, samo triba raditi.

A da voli raditi, vidili smo i kad smo obašli njegovu avliju, neobično mjesto na Paliću, ko da je istr-

nuto iz antičke Grčke, na primjer.

– Privodim kraju rad na Đuri Stantiću, a kako imam malu pauzu, radim uporedo i skulpturu mog pokojnog brata koji se kao mlad udavio u Dunavu.

Ono što također privlači pažnju jeste pogled i na malu, gotovo minijaturnu radionicu u kojoj nastaje umitnost.

– U malom prostoru se mogu opraviti velike stvari. Prvo se pravi maketa, pa se prinosi srazmerno na skulpturu, i radi se po dilovima. I Davida od pet metara sam napravio u ovoj maloj radionici, u dilovima. No, da pripovijetka bila zaokružena, a avlija dobila balans, nedostaje još Goliijat. Imam već maketu, a on će biti visok sedam metara. To mi je plan za ovu godinu. Radiću i dalje, dok god imam snage, a voljeće, siguran sam, biti.

N. S.

MIHAJLO VILOV SE POKAZAO KO NAJBOLJI RECITATOR NA BUNJEVAČKOM

Raste talentovana generacija

U okviru tradicionalnog takmičenja recitatora „Pesniče naroda mog“ u posljednjoj nekoliko godina učestvuju i dica koja uče bunjevački u školama, odnosno, koja na takmičenjima recitiraju na bunjevačkom. Najbolji rezultat u seriji takmičenja ove godine ostvario je **Mihajlo Vilov**, učenik četvrtog razreda Osnovne škole „Sveti Sava“, dok je na takmičenju nastupio i ko član Bunjevačkog edukativnog i istraživačkog centra „Ambrozije Šarčević“.

Mihajlo je prvo, zajedno sa svojim drugarima iz bunjevačke zajednice, nastupio na gradskom takmičenju, a potom je, ko jedini koji recitiraju na bunjevačkom, prošao na zonsku smotru. Na žalost, prolaska dalje nije bilo, ali Mihajlo nije nezadovoljan.

– Prošle godine nisam uspio

proći opštinsko takmičenje, sad sam bio bolji. Volim, inače, da se takmičim. Bude tu i malo treme, tako je bilo i sad, ali sam skupio hrabrosti i uradio ono što radim i što znam. Zadovoljna je bila i učiteljica, čestitali su mi i drugari. Bilo je to jedno lipo iskustvo za mene, ali i za moje drugare – divani Mihajlo.

Bunjevački Mihajlu pridaje **Mirjana Lončarević**, a ona je posebno pofalila takmičarski duh u razredu.

– I oni koji ranije nisu imali hrabrosti javno recitovati, sad to rade. Imam sad izuzetnu generaciju koja posebno niguje usmeno kazivanje stihova. Tako je od prvog razreda, a ove godine je bio vrhunac. Od 15 učenika koji pohađaju bunjevački, takmičilo se njih 12, a 5 je našlo mjesto na opštinskoj smotri, što s pismica-

Mihajlo Vilov, Nikolina Sedlak i Sofija Šild

ma na bunjevačkom, što na srpskom jeziku. Dica, inače, i pišu na bunjevačkom, osvajaju nagrade na literarnim konkursima. Nadam se da će svoje talente i dalje nigoovati, kako budu nastavljali svoje školovanje – izdivanila

je učiteljica Mirjana Lončarević.

Takmičenja poput ovi dobra su za zdravu konkurenciju, razbijanje treme, skuplja se iskustvo, pronalaze novi drugari, uče nove recitacije, pravi se velik korak naprijed.

N. S.

KROZ ŽIVOT BUNJEVACA

Vrime do Uskrsa

Kad se april vedri noću, naškodiće i grožđu i voću – tako su kazali naši stari. U vrime kad su naši raskršili više pustara, imali su i više obradive zemlje, pa je i posla bilo više. Prošlo je tušta godina dok od pustara nisu postale obradive njive.

Pustara Đurđin

Pustara Đurđin je postala jedna od najplodniji dilova, pa je tu došlo tušta bunjevački porodica. Tamo je bilo livada, pašnjaka i zasađeno tušta kojikaki drveća, pa se tamo zadržavalo više kojikaki divljači, i više feli tica, pa je to bilo omiljeno misto ondašnji lovaca. Misto se zvalo Đurđinski salaši, bili su povezani s varoši „gvozdenim putom” Subotica – Crvenka. Svit je bio pobožan, pa je 1935. godine sagrađena nova crkva. Posli dvadeset godina počelo se praviti selo Đurđin, a šezdeseti godina sagrađena je osnovna škula i ambulanta.

Prolični poso

Kad je bilo više obradive zemlje, bilo je i više posla, a kadgod se više radilo s volovima, konjima i ručno. Posla je bilo tušta, pa su čeljad ustajala rano da se sve na vrime poradi, muškarci su orali, sadili su se kuruzi, suncokret, krumpir, blitva, ditelna, muvarika, konoplja, sirak i gra. Žene su radile u baščama, sadile, kopale, plivile i palantovale. Domaćice su nasadivale kvočke, guske, pučke, patke i morkače, nasadivalo se ujutro rano, jel se virovalo da će živina onda napridovat, a ako se nasadija pridveče, virovalo se da će ti pilići bit slabiji. Nasadivalo se marta i aprila, a ako se ne naleže dosta, onda se nasadivalo juna i jula. U maju se nije nasadivalo, jel majuški pilići, kako se virovalo, nisu valjali, jel su slabo na-

pridovali, bili su zdudani i kunjali su. Piliće i drugu sitnu živinu vodila je mama koja ji je izlegla, ona ji je branila da ji štogod ne napadne. Ranili se s prikрупom, jel kadgod nije bilo koncentrata, a kad se naiđu, razidu se po ledini di su nalazili vitamina i bubica na zemlji i travi. Od takog domaćeg pileža je bilo dobro meso, i zdrava rana za svit. Danas piliće legu u inkubatorima, hibridne fele, koje se rane koncentratima. Ti pilići brzo narastu, al je meso mlitavo, sve koščure pomodre, od takog mesa ni čorba ne valja, al dobro je onom ko ne zna za bolje.

Stra od leda

Sveti Marko je zaštitnik zemljoradnika i usiva, čerez velike brige za svakidašnji kruv, a na taj dan se blagosiva mlado zeleno žito, od kojeg se donese kući koji struk i metne se kod svete prilike, di stoji dok se ne donese vlat zrlog žita s dužijance. Naši prici su kadgod uzeli zavit da od Đurđeva do Mio-lja neće radit na njivama nikake poslove subotom posli podne, čerez leda. Led je znao nanet velike štete usivima i žitu. Ako kogod nije znao, jel nije virovo u to, ljudi bi ga opominili i otirali s njive. Ako baš tamo tušta posla ima, oni će mu doć u ponediljak pomoć. A najviše je to bilo čerez žita, jel, ako ga potuče led, ode godišnji kruv. Kad ide mračan oblak, ampa i nevrime, palili su ilijske sviće, koje su bile posvećene. Ako počne padat led, prid kuću se metne komad kruva, jel neće Bog dat da led tuče po gotovom pečenom kruvu. Bila su i posvećena zvona s kojima se zvonilo kad ide oluja, da raskine oblake, a ta se zvona za drugo nisu asnirala. Prid večer kad zvonu i crkvi, ta se zvona daleko čuju, pa čeljad di se ko nađe, stane izmoli

pozdravljenje anđeoskoj Gospi. A posli pozdravljenja nikad nije pado led.

Danas se sve prominilo, na oblake pucaje i bacaje nike rakete, a led opet zna naić i sve potući, a još zna padat i noćom. Mislim da ni pozdravljanje Gospi niko ne moli.

Velika nedilja i Vodeni ponediljak

Od Cvitne nedilje do Uskrsa je Velika nedilja. U ponediljak, utorak i sridu se radilo redovno, a na Velik četvrtak se radilo do tri sata posli podne, svi su se manjivali posla pa su užnali. Obično se kuvala kisela čorba. Ako se klalo jagnje za Uskrs, onda se od glave i iznutrice kuvala čorba, metnili bi u nju peršina, šargaripe i luka. U jednu se zdilu razmuti 2 žumanceta, 2 kašike skorupa i naciđi ilimun, na to se salila skuvana vruća čorba, pa bi se sve dobro promišalo. Pekla se ukiselo pogača s rogačom, makom i orasima, koja se nije sikla već lomila, na spomen kad je Isus lomio kruv svojim apostolima na posljednjoj večeri, na Velik četvrtak. Kad se josag namiri, ako je lipo vrime išlo se pod križ molit Bogu, a ko je živio bliže crkve išo je na večernju misu.

Dan posli je Velik petak. To je velik svetac u našoj viri, taj dan se ništa ne radi i strogo se posti.

U kadgodašnje vrime je bio običaj da se na Velik petak ustane rano, pa se prija sunca izmoli sto „očenaša”. Posli se išlo na kalvariju, di se molio put križa, a onda se išlo na groblje. Kuvala se soparna čorba s paradajčkom i pekla suva pogača. Napucali bi i fajin kokica,

pa je tako u postu i molitvi prošo Velik petak.

Na Veliku subotu se ustajalo, pa se pripravljaljo za Uskrs. Domaćica je ispekla pletene kolače, skuvala šunku, divenice i jaja, a obično se za Uskrs peklo i jagnje. Divojke i dica su šarali jaja, a kadgod se šaralo u lukovini, zelenom žitu i varzilom. Na Uskrs se rano ustajalo, pa se ručalo još prid lampašom, jel taj ručak zdravo čeko posli korizmenog posta. Drugi dan Uskrsa je Vodeni ponediljak. Kad je Isus uskrsnio, to se brzo pročulo, pa je svit o tom divanio. Židovi, kad su čuli šta divane, čim vide tri-četri žene zajedno, polivali su ji vodom da se razidu. Od to dobo muškarci polivaje ženski svit. Momci su išli polivat divojke, običnom vodom iz bunara, malo po kosi, a one su ji zakitile cvićom iz bašče i ponudile šarenim jajima.

Crkvena proštenja

Kad prođe Đurđevdan, po crkva-ma se počnu praviti proštenja, od prolića do jeseni, a za mlade su se pravila kola, igranke po salašima. Naši prici su kadgod držali tušta običaja. Svi ti običaji bili su utkani i vezani za život Bunjevaca po salašima. Bio jedan običaj kojeg se mogu sićat samo oni najstariji. U proliće, ako je velika suša, išle su dodole po salašima di je kiša najvećma tribala. To je bila grupa od 4-5 cura, koje se nakite zelenim granama i rogozom da njim se ruva skoro ne vide, a oko glave su nosile zelene vince. Kad dođu prid salaš pivale su. Molimo se višnjem Bogu oj dodole moj – božole.

A. V. K.

Sveci koji se spominjemo

Cvitnu nedilju slavimo 14. aprila. To je dan kad je Isus Krist svečano ulazio u sveti grad Jeruzalem. Dolazio je ko kralj mira, jašio je na magaretu, a svit ga je radosno dočekao. Sterali su na putu ispred njega, svoje ogrtače, kabanice, marame, maramice i zelene grančice masline. Bili su veseli i klicali „Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje. Hosana, Hosana”.

Na Velik četvrtak, 18. aprila, je Isus večero posljednju večeru sa svojim učenicima i kazo njim: „Ljubite jedni druge, ko što sam ja ljubio vas”, pa je svima apostolima opro nogo. Posli je išo s njima na Maslinsku goru molit se Bogu, a Juda, jedan od 12 apostola, izdo je Isusa Židovima za 30 srebrnjaka i kazo je: „Kojeg ja poljubim, to je Isus”. Vojnici su ga svezali i odveli velikom svećeniku, a on ga je poslo Kajfi. Židovi su Isusa udara-

li i rugali mu se. Kad je svanilo, odveli su Isusa Ponciju Pilatu da ga osudi na smrt, jel noćom se nije mogla izreć smrtna kazna. Ujtru je Poncije Pilat kazo da ne nalazi nikake krivice na Isusu da bi zaslužio smrt, pa je prid svima opro ruke. A svit je viko: „Razapni ga, razapni ga, njegova krv na nas i na našu dicu”.

Isusu su na glavu metnili trnovu krunu, a na rame teški križ kojeg je nosio. Za njim je išlo tušta svita i pobožni žena koje su plakale, a Isus je kazo: „Ne plačite čerez mene, već čerez vas i vaše dice”.

Sveta Veronika je dala Isusu maramu, da otare krvavo lice, a na marami je ostala slika Isusovog lica. Isus je pado pod križom, pa su Židovi natirali Šimuna Cirenca da pomogne Isusu nosit križ.

Kad su stigli na misto Lubonja, što na ara-

matejskom jeziku znači Golgota, a na latin-skome Kalvarija, razapeli su Isusa na križ, a umro je u tri sata u petak posli podne. Bila je tama po cilom svitu, sunce se smračilo, kamenje je pucalo, zemlja se tresla, grobovi se otvarali, a velika crkvena zavesa se sama razdrila od gori do doli. Svi koji su to vidili kazali su: „Ovaj je zaista sin Božiji”.

Isusovo tilo je bilo u subotu u grobu, a u nedilju je uskrsnuo, pa i nama svima dao nadu, u uskrsnuće iz mrtvi i život vični.

Svetog Đuru slavimo 23. aprila. On je bio rimski oficir i mučenik rodom iz Palestine. Svetog Marka evanđelistu slavimo 25. aprila, a on je bio iz imućne porodice Jeruzalemske. Napiso je jedno od četiri sveta evanđelja.

A. V. K.

BUNJEVAČKA ZDILA

Užna za Uskrs

Svilena čorba od morkače

1 morkača
1 peršin
1 šargaripa
manja keleraba
1 celer
1 glavica crnog luka
so

Morkaču očistit i raspravit na komade, oprat i metnit u lonac, nalit 3 litre vode, pa kad provre dodat zeleniš. Luk zapeć na platini, da porumeni s obadvi strane, pa i njega spuštiti u čorbu, dodat ravnu kašiku soli, pa poklopljeno kuvat na laganoj vatri. Kad se meso skuva, procidit čorbu i usut domaće krpice. Meso poslagat u pladanj i malo posut solju.

Punjeno jagnje

1 jagnje
iznutrice od jagnjeta
2 deci obarenog pirinča

2 jajeta
1 glavica crnog luka
1 kašika kisele pavlake
malo papra i soli
2 kašike masti
Očišćeno jagnje malo posolit. Iznutrice samlit na mašinu za meso, luk isickat, propržit s iznutricama na polak masti. Kad se proprži, dodat jaja, pirinč, pavlaku, malo papra i soli. Promišat i napunit jagnje i otvor zašit bilim koncom. Jagnje namazat ostatkom masti, metnit u tepciju i nalit malo vode, pa metnit peč. Od vode, masti i mesa stvoriće se sok, s kojim kašikom prilit jagnje. Kad meso porumeni, privrnut ga na drugu stranu, da porumeni, a kad se počmu odvajati košćurice pečeno je. Izvaditi iz lerne i ostavit da se ladi.

Ren s majonezom

15 deka istrenicanog rena
15 deci ulja

3 kašike majoneza
polak kašičice senfa
sok od polak limuna
1 jaje
malo soli
Sve sastojke dobro izmišat da se sjedine.

Uskršnja torta

8 biljanaca
8 deka brašna
20 deka šećera
20 deka samliveni ora
Biljance izmutit sa šećerom, dodat orase i brašno, promišat, i

od tog ispeć 3 kore, na artiji za pečenje.

Za krem
8 žumanjaca
20 deka šećera
10 deka pra čokolade
sok od 1 pomorandže
1 margarin.

Žumance izmutit sa šećerom i sokom od pomorandže i skuvat na pari. Kad se skuva, umišat čokoladu i ostavit da se ladi. U oladen krem umišat umućen margarin, pa namazat oladene kore. Tortu odogor i okolo namazat sa 20 del umućene slatke pavlake.

A. V. K.

TRADICIJA ODRŽAVANJA POKLADNI OBIČAJA

Malo drukčiji svatovi

Pokladno vrime traje od Sveta Tri kralja do Čiste sride, a to je prilika da se ljudi provesele, nasmiju i raduju prid veliku korizmu post koja počima sa Čistom sridom. Tako su ovo vrime obilježili i u Udruženju građana „Bunjevci-Ljutovo“, pa su u utorak, 5. marta, u Domu kulture u ovom mistu organizovali tradicionalne „Maska svatove“.

Bila je to prilika da se na taj način obilježi kraj pokladnog vremena i da se čeljad malo proveseli, nasmije.

– Pokladni običaji se od davnina slave kod Bunjevaca, pa tako naše Udruženje već nekoliko godina održava „Maska svatove“ i tim nastavlja tradiciju pokladni

Ivković Corda, pridsidnik UG „Bunjevci-Ljutovo“.

Maska svatovi se održavaju nalik na prave svatove, a glavni učesnici ovi svatova su, ko i obično, snaša, duvegija, kum, stari svat, masta-lundžije, svekar, svekrova i druge zvanice, a ono što je posebno zanimljivo za ovaj običaj je da su tom prilikom muškarci obučeni ko žene, i obratno, što daje komičan utisak cilom događaju. Svi namaškaranani, nuz pratnju muzike, obalaze kuće u selu i prinose ovaj običaj kroz veselje i šalu.

– **Trudimo se svake godine bit što orginalniji i ovaj pokladni običaj što duže održavat ode u Ljutovu i naravno da naše mlade upoznamo sa tradicijom** – kazao je Petar Ivković Corda.

Čin vinčanja je najsvčaniji dio „Maska svatova“. Mladence, kako je to i red dočekivaje svekar i svekrova, a posli odigranog kola, popo ji, obično na šaljiv način, vinčava. Kako to običaj nalaže, obavi se i okrećanje snaše, a tad slidi veselje s prisutnim gostima.

T. K. M.

običaja na ovim prostorima. Zima polagano izlazi, približava se proliće i rađa se nov život, pa se zato prave „svatovi“ koji svojom muzikom i zvonjavom idu kroz selo, i tako plaše zimu i nečiste sile, s ciljom da što prije odu i da se ne vrate – kazao nam je Petar

IZBORNA SKUPŠTINA BUNJEVAČKOG KULTURNOG CENTRA „BAJMOK”

Beretić izabran za pridsidnika

Kako su to „Bunjevačke novine” pisale u prošlom broju, dugogodišnji pridsidnik Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmok” **Branko Pokornić** više

IZLOŽBA I POLIVAČI

April će u BKC „Bajmok” bit obiluzen kroz dvi tradicionalne manifestacije.

U sridu, 10. aprila, od 19 sati, biće svečano otvorena tradicionalna „Uskršnja izložba”. Dosad je prijavljeno priko 40 izlagača, a oni će svoje radove predstaviti, ko i obično, u prostorijama Mesne zajednice „Bajmok”.

Izložba će bit i prodajnog karaktera, a otvorena će bit do 15. aprila.

U ponediljak, 22. aprila, na Vodeni ponediljak, biće organizovano pridstavlanje običaja polivanja cura. Momci će prolaziti fijakerima kroz Bajmok, te će tražit di su kapije otvorene, odnosno di su gosti radi polivačima, baš kako je to kadgod i bilo. Planrano je da se obadu tri familije, zatim Gerontološki centar, a za sve učesnike će bit pripravljen i zajednički ručak.

Marko Beretić nakon izbora za pridsidnika Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmok”

nije na toj funkciji, posto je počasni pridsidnik, a priostalo je bilo da se posli Skupštine, održi i Izborna skupština, te da se izabere novo rukovodstvo.

To je i učinjeno u utorak, 12. marta, a na Izornoj skupštini je povirenje da bude pridsidnik BKC „Bajmok” dobio **Marko Beretić**, inače i jedan od osnivača ovog Centra. Nuz njega, izabran je i nov podpridsidnik UO, biće to **Stevan Bešlić**, dok će **Estera Ušumović**

bit nov sekretar Upravnog odbora BKC „Bajmok”.

– Fala članovima BKC „Bajmok” na podrški, a naš rad će i u narednom periodu bit, kako smo to i navikli, timski. Prvi zadaci koji nam pridstoje vezani su za **Uskršnju izložbu**, a nastavice i sa tradicijom obiluzavanja bunjevački običaja na **Vodeni ponediljak**. Dugotrajni zadatak vezan je za dalje omasovljenje članstva, da bude što više mladi, pa

zato i nastavljamo s promocijom bunjevačke tradicije kod najmlađi Bajmočana. Mi, stariji, moramo bit tu da njim tradiciju prinesemo – istako je Marko Beretić u svojem prvom obraćanju posli izbora.

Izborna skupština zaključena je čestitkama. Naime, članice BKC „Bajmok” nisu zaboravljene u okviru obiluzavanja međunarodnog Dana žena, 8. marta.

N. S.

SUZBIJANJE KOROVA U SOJI

Čuvanje „kulture budućnosti”

Za soju se još uvek divani ko o kulturi budućnosti, prija svega zbog biohemijskog sadržaja njezinog simena i široke namine: proizvodnja ulja, ishrana stoke i upotreba u prehrambenoj industriji. Sime u svojem sastavu sadrži: 40% bilančevina koje su po sastavu vrlo slične, gotovo iden-

tične bilančevinama mesa, 20% ulja, priko 30% ugljenohidrata, vitamine – C, B, A, D, E, K, minerale i dr. Vrlo važan popratni proizvod kod soje je sojina sačma el pogača koja pridstavlja nezamjivu proteinsko-bilančevinastu komponentu za pravljenje krmni smeša.

Soja uspija u svim proizvodnim područjima u kojima uspija i kuruz. Najkritičniji period potrebe za vodom je faza formiranja mauna i nalivanja zrna, kad soja zahtiva najmanje 100 mm/m² padavina. Odlično uspija na dubokim, plodnim i strukturnim zemljištima, neutralne reakcije s

dobro uređenim vodno-vazdušnim režimom.

Prema podacima Maier-Bode, štete od korova u usivu soje, u zavisnosti od lokaliteta, iznose 25-33% od ukupne štete koje proizilaze od biljni štetočina i bolesti. Pri nos soje sa zakašnjenjem eliminacije korova se smanjiva za 25-30%. Iz

ovoga jasno proizilazi da je blagovremeno i efikasno suzbijanje korova u usivu soje od prioritnog značaja.

Agro-ekologija korova u usivu soje

Pošto je soja širokoredna okopavina i biljka niskog habitusa problem korova je prisutan od nicanja do žetve. Slaba konkurentna sposobnost usid velikog međurednog prostora u ranim fazama razvika, omogućava veliku zakorovljenost usiva soje. Konkurencija za hranjive materije, vodu i prostor pojavljuje se ova posli klijanja. Posljedica ovi konkurentski odnosa soje ko gajenog usiva i korovski biljaka jeste smanjenje prinosa. Usid izostanka suzbijanja korova u soji el usid kašnjenja s primenom mira suzbijanja korova, prinos soje mož bit umanjen i do 40%. Korovi takođe otežavaju žetvu soje i smanjuvaje kvalitet zrna.

Herbicidi na raspolaganju

Izbor herbicida je prvenstveno uslovljen sastavom korovske zajednice, s obzirom na različitu efikasnost herbicida na pojedine korovske vrste. Drugi momenat kod izbora herbicida je njevo depresivno dilovanje na usiv soje – selektivnost herbicida prema gajenoj biljki. Uzimajuć u obzir ova momenta kod izbora herbicida za primenu u soji, moraje bit zadovoljeni zahtivi da herbicidi budu efikasni i selektivni.

U posljednje vrime došlo je do promine korovski vrsta u ratarskim kulturama. Širokolisne, ositljive vrste ustupile su misto otpornim korovima, a to su: divlji sirak – *Sorghum halepense*, ambrozija – *Ambrosia artemisiifolia*, palamida – *Cirsium arvense*, tatula – *Datura stramonium*, lipica – *Abutilon theophrasti*, boca – *Xanthium strumarum*. U posljednje vrime javljuje se i druge otporne korovske vrste Iva *Xanthifolia*, *Asclepias syriaca*, *Canabis sativa*. Razlozi za ovaku prominu su neadekvatna i

neblagovrimena obrada zemljišta, nepravilan plodored, upotreba „jef-tiniji” – neodgovarajuć herbicida.

Soju uglavnom zakorovljava je korovi koji zakorovljava je druge ratarske okopavine. S gledišta vrste korova, kod gajenja soje jednogodišnji i višegodišnji širokolisni korovi pridstavljaje znatno veći problem u suzbijanju neg uskolisni. Posebnu poteškoću pridstavljaje višegodišnji širokolisni korovi (*Cirsium arvense* i *Convolvulus arvensis*). Izbor herbicida za suzbijanje širokolisni korova je znatno ograničen.

Što se tiče travni (uskolisni korova) izbor herbicida je relativno velik, posebno post-emergence herbicida koji su visoko selektivni prema soji. Zbog relativno ograničenog izbora herbicida, u strategiju suzbijanja korova triba uvrstit i agrotehničke mire koje direktno el indirektno utiču na smanjenje brojnosti populacija korovski vrsta u usivu soje. Adekvatna i blagovrimena obrada zemljišta, poštivanje plodoređa, suzbijanje višegodišnji korova prija sitve soje - na strništima, su nike od agrotehnički mira koje mogu uticat na smanjenje brojnosti populacija korovski vrsta.

U prvom dilu vegetacije u usivu soje se javljuje korovske vrste koje svojom kvantitativnom zastupljenošću čine glavnu masu korova u usivu. Prema istraživanjima velikog broja autora dominantni ko-

rovi u usivu soje su: *Abutilon theophrasti*, *Amaranthus retroflexus*, *Ambrosia artemisiifolia*, *Chenopodium hybridum*, *Chenopodium album*, *Cirsium arvense*, *Convolvulus arvensis*, *Datura stramonium*, *Echinochloa crus-gali*, *Helianthus annuus*, *Hibiscus trionum*, *Matricaria chamomilla*, *Polygonum aviculare*, *Polygonum lapathifolium*, *Polygonum persicaria*, *Setaria glauca*, *Sinapis arvensis*, *Solanum nigrum*, *Sorghum halepense*, *Xanthium strumarium*.

Suzbijanje korova u usivu soje primenom herbicida preem tretmanima – posli sitve, prija nicanja

Herbicidi koji se koriste prija nicanja soje i korova, zdravo teško suzbijaje višegodišnje vrste, zbog čega je potribno korektivno tretiranje. Osim navedenog, uspih zemljišni herbicida u neposridnoj je vezi s padavinama koje moraje usidit posli primene. Za dobro dilovanje ovi – zemljišni herbicida, neophodno je past oko 10 lit/m² kiše u periodu neposridno posli njeve primene /7 do 10 dana/ kako bi došlo do aktivacije zemljišni herbicida. Ako izostanu padavine, izostaje i efekat herbicida, zbog čega je takođe potribno korektivno tretiranje, što nije u skladu s integralnim pristupom suzbijanja korova. U slučaju veće količine padavina posli primene, na lakšim zemljištima herbicidi mogu izazvat fitotoksična oštećenja mladi biljaka soje. To su razlozi zbog koji

proizvođači soje sve češće iz strategije suzbijanja izostavlja je zemljišne herbicide i okreću se isključivo post-emergence primeni folijarni herbicida. Dobri rezultati mogu se postignit primenom anti-graminarni preparata nuz dodatak metribuzina (Sencor) el imazetapira (Pivot), primenjeni posli sitve, prija nicanja.

Za suzbijanje jednogodišnji travni i niki širokolisni korova iz simena, tretiranjem posli sitve, a prija nicanja možemo koristit slideće aktivne materije i herbicide: Dimetenamid preparat - Frontier Super; Flumioksazin preparat – Pledge 50WP; Klomazon preparati - RampaEC i Gamit 4EC; Metolahlor preparat - Dual Gold 960 EC; Imazetapir preparati – Pivot 100EC i Ritam, Propizohlor preparat - Proponit 840 EC.

Za suzbijanje širokolisni korova iz simena i niki uskolisni korova, tretiranjem posli sitve, a prija nicanja na raspolaganju su slideće aktivne materije i preparati: Linuron preparati – Afalon tečni, Galolin Mono; Klomazon preparati – RampaEC, Gamit 4EC; Imazamoks preparat - Pulsar 40; Imazetapir preparati – Pivot 100E, Ritam, Sledor; Metribuzin preparati - Sencor WP 70, Sencor WG 70, Dancor 70 WG, Tribute 70 DF, Mistral 70 WG.

Za suzbijanje širokolisni korova iz simena i niki uskolisni korova, tretiranjem dobro pripravljenog zemljišta, nuz obaveznu inkorporaciju /zbog isparljivosti i fotolabilnosti/ na dubinu 5-8 cm, prija sitve koriste se slideći preparati: Trifluralin preparati – Treflan, EC Trefgal, Agrotref; Pandimatalin preparati – Zanat, Stomp 330 E, Agrostomp 330 E.

Radi potpunijeg dilovanja na različite korove – uskolisne i širokolisne, herbicidi prve i druge navedene grupe se mogu kombinovat.

- nastavak u slidećem broju -

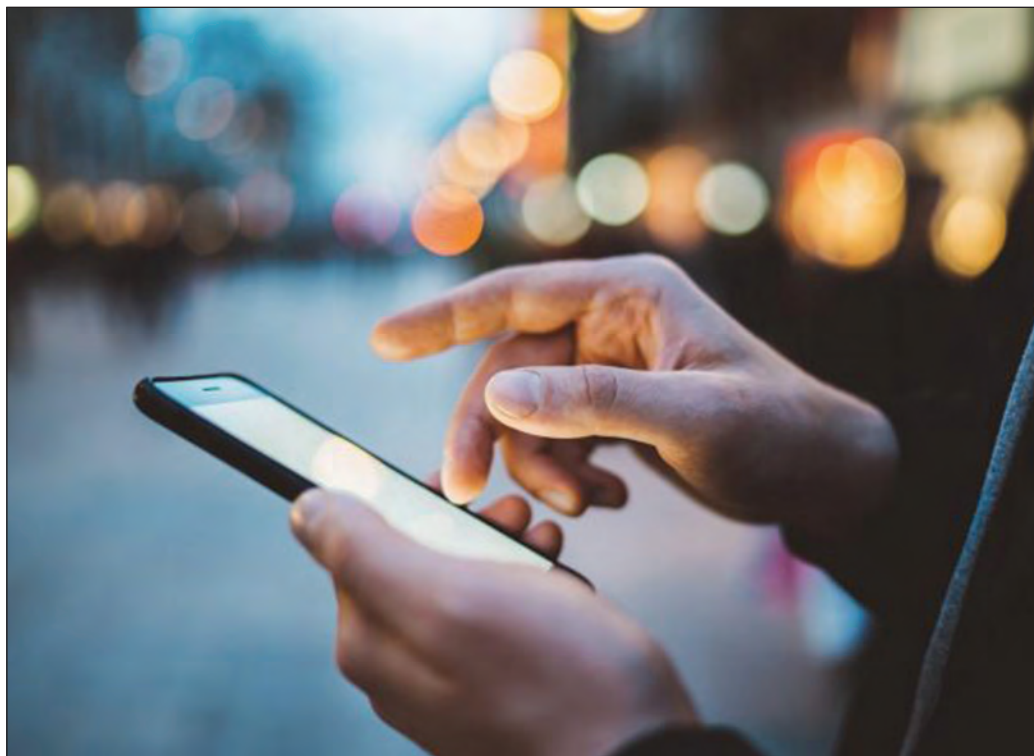
Nikola Ostrogonac dipl.ing
Savitodavac PSS Subotica

NOVOTARIJE KOJE SU USLOVLJENE POJAVOM „PAMETNI TELEFONA”

Od wi-fi signala do struje

Da nauka i tehnologija kor-
 čaje u budućnost sve ve-
 ćim korakom ne triba po-
 sebno naglašavati. Primera za to
 ima na svakom koraku i u zemlja-
 ma u razvoju, ko što je naša. U jeku
 novotarija koje život čine lakšim,
 dolazi nam i vist koja će se dopast
 svima koji često sebe zatiču kako
 traže punjač za mobilni telefon, el
 side nuz njega čekajuć da se makar
 dilimično napuni.

Sve će to uskoro postat stvar
 prošlosti zafaljujuć španskim nauč-
 nicima. Izumljen je uređaj koji će
 wi-fi signale pritvarat u električnu
 energiju. Drugim ričima, **Teslin**
 san o bežičnom prinošenju struje
 postaće stvarnost. Doduše, ta real-
 nost neće bit bresplatna kako je
 ovaj velik naučnik zamišljao, al će
 bar manje bit posla oko mobilni
 telefona, koje danas čovik tio-ne
 tio mora imat. Američki naučni

INTERNET
Wifi

časopis „Science Alert” piše kako
 će ovaj uređaj ne samo akumulirat
 prikupljenju energiju wi-fi signala,
 već će je moć konvertovat u elek-
 tričnu, napajajuć tako sve ostalo
 po kući što ide na struju.

Radi se o ispravljačkoj anteni ko-
 ja elektromagnetnu energiju prit-
 vara u struju. Timovi naučnika s
 „Tehničkog univerziteta” u Mad-

ridu uspili su konstruisat antenu
 koja će elektromagnente talase, ko
 što je wi-fi signal, vaćat ko talase
 naizminične struje. Zatim te sig-
 nale šalje u dvodimenzionalan po-
 ludvodnič koji ji dalje pritvara u is-
 tosmirnu struju, pri čemu proizvo-
 di oko 40 mikrovata struje. Ne čini
 se ko tušta, al to je dovoljno da se
 osvitli LED svetiljka el pokrenu

silikonski čipovi, piše „Science
 Alert”. S obzirom na to da je ova
 antena fleksibilna, moguće ju je
 postaviti na većim el manjim
 površinama. Tako bi se, na
 primer, mogla rastrt na velikoj
 površini, ko tapeta na zidu el se
 koristiti unutar samog uređaja ko
 što je pametni telefon.

Ovo nije jedini patent ovake fe-
 le, mnogi se naučnici i pronalazači
 bave ovom problematikom u svitu.
 Razlika je u materijalima koji se
 koriste u proizvodnji antene, a
 španski tim je, čini se, napravio
 dobitnu kombinaciju po tom pi-
 tanju. Raniji pokušaji da se ovaka
 antena opravi nisu baš bili uspišni,
 razlog tom je virovatno i izbor sili-
 cijuma i galijevog arsenida, koji va-
 že za dosta skupe i krute materija-
 le.

**„Taki dizajn omogućava stva-
 ranje potpuno fleksibilnog ure-
 đaja koji se istovremeno dovoljno
 brzo vaća većinu signala koje ko-**

**risti naša elektronika, uključujuć
 blutut i mnoge druge”,** kazao je
 inženjer **Ksu Žang**, koji radi na
 ovom projektu.

Finansijski aspekt ovog projekta
 je vrlo povoljan. Antena, kad bude
 spremna za proizvodnju, neće bit
 skupa što bi se očekivalo od take
 novotarije. Tim okupljen oko ovog
 projekta trenutno usavršava rad
 antene, kako bi njezine perfor-
 manse bile što bolje kad se pojavi u
 prodaji. Al ipak ne triba očekivat
 savršeno rišenje, jel nam iskustvo
 divani da za funkcionalnu tehnolo-
 giju ipak triba da se izreda par
 verzija čije manjkavosti vremenom
 budu otklonjene, a otkriju ji kraj-
 nji korisnici koji se njima služe.
 Kako bilo, ovo je velik iskorak ka
 daljoj integraciji čovika i njegovi
 uređaja. Jel ko nije znao odložiti te-
 lefon koji se povrimeno moro pu-
 nit električnom energijom, neće ga
 odložiti ni uvik spremnog za rad.

T. K. M.

JOŠ JEDNA LIKOVITA BILJKA – LOBELIJA (LOBELIJA ERINUS)

Stigla iz Južne Afrike

Lobelija je višegodišnja biljka koja vodi poriklo iz Južne Afrike. Vrlo je specifična pošto se koristi kao ukrasna biljka, ali i kao likovita biljka. Raste od 8 do 15 santimetara. Cvatovi su joj karakteristični, plavi, sve do ljubičasto-plave boje. Plod joj je kapsula koja sadrži dosta simena.

Lobelija je dosta popularna kao ukrasno balkonsko cvijeće, posebno za žardinjere i viseće korpice.

Cvata od početka prolića do kasno u jesen. U toplijim krajevima je trajna biljka, a u hladnim jednogodišnja. Za bašče i balkone je ima u velikoj paleti boja: bila, ružičasta, crvena, svitlija i tamnija plava i ljubičasta.

Nije potrebno tušta objašnjavati da se kod nas uzgaja kao jednogodišnja biljka. Voli sunce, može se držati i u senki. Mora se redovno zalivati, a oriziva se u julu. Sadi se u maju kao rasad – ne kao sime! Triba je redovno zalivati pošto njezin napredak i opstanak zavise od vode.

Likovitost lobelije

Vrsta Lobelije pod latinskim nazivom Lobelia inflata je likovita vrsta. Poznata je pod nazivom indijski duvan. Raste u Severnoj Americi, a severno-američki indi-

janci su je još koristili u likovite svrhe.

Koristila se kao insekticid, kod problema s kožom i disajnim putovima, ali i kao čistač organizma.

Likovitost lobelije je otkrio **Samuel Tomson**, poznati herbalista i botaničar, iako se lobelija koristila i prije njegovog otkrića. Kad je napunio 4 godine, čuvajući krave na livadi, Tomson je otkrio interesantnu biljku na čijoj jednoj grani je bila čaura sa semenom. Poželio ju je ubrati i isprobati, pa je žvako maune i tvrdi da su ukus i dijestvo bili takvi da to nikad nije zaboravio. Provirao je lobeliju skoro 20 godina, a da o njoj skoro ništa nije znao. Sa svoji 8 godina je dobro poznao korenje i biljke koji su se koristili u likovite svrhe, čak su ga i komšije molile da njim pomogne u traženju biljke koju je doktor preporučio!

Jednog dana je s grupom momaka šeto livadom, naišao je na maunu – biljku koju je i sam probao i dao je svom prijatelju da je sažvače. Ovaj je to rado uradio, a kad je stigao do kraja mauna, zdravo mu je bilo rđavo, skoro se onesvestio, legao na zemlju i posli izvesnog vremena zdravo se ispovraćao. Tvrdio je da je izbacio iz sebe 3-4 litre kojekakog „brloga“ iz organizma.

Stigli su do kuće Tomsonovi, prijatelj mu je potpuno došao sebi, lipo je večero i nastavili su sa svojim poslovima. Kazo je Tomsonu da se nikad bolje nije osjećao, neg posli ovog povraćanja. Tomson je onda počeo detaljno ispitivanje likovitosti lobelije.

Njegov prvi zaključak je bio da ova biljka nikome ništa loše nije donela – samo dobro! On tvrdi da je lobelija jedna od najboljih biljaka ikada „data“ svetu!

Cila biljka je likovita i bere se od kraja jula do sridine oktobra. Sazriva u polovini septembra i onda je najbolje brati njezine maune.

Najbolje čuvanje lobelije je u obliku tinkture, pošto ima tušta ete-

ričnog ulja koje se može, čuvajući je u papiru, izgubiti.

Primena lobelije

Lobelija se koristi kao: antispazmolitik – protiv grčova, emetik – kod povraćanja, relaksant – u velikim dozama, sedativ, protivotrov, diuretik, adstringens, izaziva mučninu i povraćanje – u slučajevima kad je to potrebno.

Što se tiče pripovetki da je lobelija otrov – nije tačno – pošto su taku tezu postavili doktori konvencionalne medicine. Lobelija zdravo brzo utiče na sve dijelove našeg tela, ali ju je najbolje uzimati s kajenskom paprikom el nanom!

Ko tinktura je zdravo dobra da olakša disanje i podstakne izličenje. Kod groznice, upale pluća, zapaljenja plućne maramice, hepatitisa, meningitisa... Koristi se kod svih vrsta tifusa i šarlahnih groznica, visoke temperatura i konvulzija kod mali beba, bolni grčovi u stomaku, bol u uhu, za bilo koje spoljašnje probleme na koži, kod reumatske groznice... **Eva Kovač Pečkai**

Tinktura od lobelije

60 grama cile biljke – cvat, list, stabljika, 60 grama simena, 470 mililitara jabukovog sirćeta, po mogućnosti domaćeg.

Držati 14 dana i mućkati svaki dan. Procediti u tamnu bocu i tako čuvati za upotrebu.

Sirup od lobelije

70 grama cile biljke, 1 litra destilovane vode. Ovu mešavinu krčkati na tihoj vatri dok ne sti-

gne na 1/2 litre, proladiti i dodati 1/2 kg meda.

Koristi se 3x1 kafena kašika protiv kašlja.

Problemi sa jetrom i žuču

1 dio lobelije, 1 dio svilenice, 1 dio macine trave, 1 dio gorkog korena.

Dobro izmišati biljke i potopiti 1 kafenu kašiku u 250 mililitara provrle vode da odstoji 15-20 minuta. Procediti i piti 2 kafene kašike svaka 2 sata!

I SUBOTICA BILA DOMAĆIN TURNIRA „IGRAJMO ZA 16”

Najbolji u Beograd

Kako je to već i tradicija, i Subotica se priključila ovogodišnjem izdanju međunarodnog Memorijalnog turnira „Igrajmo za 16”. Rič je o turniru u organizaciji RTS-a, kojim se čuva sjećanje na poginule radnike javnog servisa tokom bombardovanja 1999. godine, dok podršku organizaciji u Subotici daje Sportski savez Subotice.

Ovogodišnje izdanje turnira u Subotici održano je u subotu, 23. marta, na terenu za mali fudbal Sportskog centra u Prvomajskoj ulici, a osam ekipa se borilo za prvo mjesto koje i vodi u nastavak takmičenja u Beogradu. Biće to susret najbolji ekipa po regionima, a pobidnik iz Subotice, ekipa Arene, boriće se u grupi s predstavnicima Šapca i Kragujevca.

U četvrtfinalnim mečovima „Q bar” je sa 4:0 savladao ekipu „Dara-boš Nova”, Rvački klub „Spartak” je bio bolji od „Full feela” sa 4:3, „Ravel” od „Fudbalskih sudija” sa 4:1, dok su „Arena” i „Elektrodistribucija” odigrali neriješeno, 4:4, a posli izvođenja penala u dalje takmičenje prolazi „Arena”. U polufinalu Rvački klub „Spartak” je sa 3:2 savladao „Q bar”, a „Arena” ekipu „Ravela” sa 4:2, a u završnom okršaju „Arena” je sa 4:1 savladala Rvački klub „Spartak”.

Prilikom dodile nagrada najbo-

Prvo mjesto osvojila je ekipa „Arena”

ljij ekipi, ko i finalistima, **Svetozar Stanković**, koji je i uručio trofej za prvo mjesto kapitenu Arene, istako je da je rič o značajnom turniru u kojeg je uključena cila Srbija.

– **Radio televizija Srbije** dvadeset godina organizuje Memorijalni turnir za naše postradale kolege. Od pre četiri godine pored fudbala imamo i turnire u basketu, stonom tenisu, elektronskoj PES igri. Pre sedam godina porodice nastradalih izašle su idejom da se i u drugim gradovima organizuje memorijalni turnir, a ove godine na se u većem broju priključuje i dijas-

pora. Zahvalio bih se Sportskom savezu Subotice koji je uspešno organizovao današnji turnir i sa kojim su još jednom dokazali da je Subotica grad sportova – kazao je Stanković.

Medalje igračima najbolje ekipe uručio je **Dejan Vuković**, generalni sekretar Sportskog saveza Subotice. On je dodao da nije bilo dileme da li će Subotica i ove godine biti dio jedne ovako značajne sportske prireditelje:

– Rado smo i ove godine prihvatili da budemo domaćin ovakvog turnira i da Subotica ima svog predstavnika na turniru

koji se preko sporta i druženja priseća na postradale radnike RTS-a tokom NATO bombardovanja. Učešće je bilo besplatno i drago mi je da se odazvao ovako veliki broj ekipa. Ovo je bila prilika da se kroz sport i druženje prisjetimo poginulih ljudi zaposlenih u RTS-u u nadi da se ovakva tragedija nikada više ne ponovi. Zahvalio bih se JKP „Stadion” što su nam ustupili teren, sudij-skoj organizaciji Gradskog fudbalskog saveza kao i pojedincima koji su izdvojili svoje slobodno vreme i pomogli nam da organizujemo ovaj turnir.

Horoskop za april

Poso: O vašem radu će se špekulisat u ovom periodu u krugovima od koji to niste očekivali. Vašu neviricu će lako iskoristiti, ako se ne otriznite i sagledate situaciju iz realnog ugla. Ukoliko u tom budete uspišni, možete se nadat rezultatima.

Ljubav: Pripiranje oko sitnica moglo bi kod vašeg partnera izazvat određenu vrstu distance, koja se u ćutanju samo više uočava na obadvi strane. Vi sebe nećete smatrat odgovornim za nastalu situaciju, a neće ni vaš partner.

Zdravlje: Česte vrtoglavice.

Poso: Bilo kako odlaganje odluka u ovom periodu donelo bi vam negativne poene dugoročno, zato je važno da svim problemima koje budete imali u ovom periodu, izadete u susret i pokušate ji riješiti na najbolji mogući način.

Ljubav: Vaša ljubomora nije po definiciji uočljiva, al vas itekako izjeda kad voljenu osobu zateknete da flertuje. Pokušajte povratiti štogod od šarma.

Zdravlje: Gubitak apetita.

Poso: Ovo je vrlo plodan period za pripadnike prve i druge dekade znaka. Imaćete povoljne okolnosti u odlukama koje dosad niste smili donet. Takođe vas čeka je i izazovi u profesionalnom usmiravanju.

Ljubav: Voljena osoba bi od vas u ovom periodu mogla tražiti stvari koje nerado činite, a tvrdoglavost u svemu tom bi vas mogla i udaljiti od partnera. Razum je pokadgod spasonosan za opstanak veze.

Zdravlje: Problemi s pritiskom.

Poso: Tempo kojim znate graditi napred malo koga će ostaviti ravnodušnim, što će vam svakako imponovat. Međutim, nemojte se zaludivat da u isto vrijeme neće biti i ljubomore koliko i divljenja.

Ljubav: Ostavljate tušta stvari za kasnije, okupira vas tušta stvari, al ne i odnos koji imate s partnerom. Drugoj strani će to prije el kasnije postat dovoljan problem da napravi scenu uzrokovanu osjećajem odbačenosti. Izbijavajte ovake „začine“.

Zdravlje: Česte glavobolje.

Poso: Veliki ste optimista kad je budućnost u pitanju, al period prid vama donosi vam toliko nezvesnosti da ni vi sami više niste sigurni ni kako se postaviti ni šta priduzet da jedna nevolja ne zamini drugu. Korake ka realizaciji planova planirajte dobro, jel ćete te pogriške skupo plaćati.

Ljubav: Idealizujete voljenu osobu i u tom često okruženju namećete norme ponašanja koje oni ne žele. Ne gradite svoj mali svijet oko jedne osobe, jel se tako konstrukcija lako uruši, a vas ostavlja u nezavidnoj situaciji.

Zdravlje: Unosite više tečnosti.

Poso: Marljivost je ono što vas odlikuje, i po čemu vas ljudi cene. Ovaj period biće dobra prilika da pokažete da ste isto tako u stanju priužet inicijativu u donošenju odluka koliko ste kompetentni kad je riječ o obavljanju obaveza.

Ljubav: Probleme koje imate u vezi umanjivate povlačenjem u sebe i relativizovanjem nesuglasica koje često postaju

više neg očigledne. Ovakim stavom samo ćete pogoršat štogod što je loše krenilo.

Zdravlje: Krećite se više.

Poso: U velikoj miri bićete manje vridnovani neg što ulažete truda da obavite svoje obaveze. Krivac za to je vaša popuštljivost kad su u pitanju pogriške procine, koje vam se često plasiraju ko jedina istina.

Ljubav: Promine u odnosu vas i voljene osobe često će varirat od idealni, do nepodnošljivi s obadvi strane. Nestabilan odnos vas čini nervoznim i zabrinutim, zato je prija svega važno da ste sa sobom naisto koja je vaša crvena linija, i šta ste spremni uraditi kako bi očuvali vezu.

Zdravlje: Izbijavajte nezdravu ranu.

Poso: Loše procine vaši saradnika kogod bi tio proglasiti za vašu, i ovo će biti period kad ćete morat držat otvorene četvorce oči, kako bi izbjigli situaciju nač se prid osuđom za tuđe propuste. Uložite truda kako bi vaš rad bio jasno distanciran od propusta drugi ljudi.

Ljubav: Period prid vama je dobar za nove početke, bilo da je u pitanju veza el period u vezi koji otvara novo poglavlje. Izbijavajte, međutim, sitne svade oko mali propusta iz prošlosti. Rođeni u ovom znaku, koji nisu u vezi, mogu joj se nadat u ovom periodu.

Zdravlje: Obratite pažnju na zdravlje.

Poso: Vaše okruženje bi progres s vaše strane moglo protumačiti ko poziv na nadmićanje. Međutim, situacija je sasvim suprotna. Vi ste uvijek za saradnju, al se to na žalost ritko pripoznaje ko iskreno nastojanje.

Ljubav: Ovo je period koji nije idealan za vaš emotivni život, al nestabilnost u vezi bi vam mogla pomoć tamo di se osjećate nepotpuno i di su koreni vašeg nezadovoljstva životom uopšte. Budite taktični

prema drugoj strani kad od vas traži potvrd njezini pogrišni utisaka.

Zdravlje: Čuvajte se u radu s mašinama.

Poso: Rano će vas napuštati volja stvari uraditi do kraja, iako to ne liči na vas. Period prid vama biće obiluzen i drugim stvarima koje će se negativno odraziti na vaše raspoloženje. Usporite u odlukama i budite promišljeni.

Ljubav: Razloga za svadu ne mora bit, to dobro znate. Lako je početi i brez razloga, međutim, vaš odnos s voljenom osobom bi moglo trpiti na polju komunikacije, ako se učaurite u stavovima koji su za drugu stranu sporni.

Zdravlje: Bolovi u leđima.

Poso: U ovom periodu planete vam neće biti naklonjene u poslovnom aspektu življenja, al ćete zato već nač načine to kompenzovat na drugim poljima. Prija svega, tribali bi usaglasiti realne mogućnosti i volju.

Ljubav: Donošenje odluka na brzinu s voljenom osobom bi vam moglo zaladiti odnose, al ovo neće bit dugog vika, jel ste po naravi za dogovor, a ne pripiranje. Sa druge strane, nemojte ni priuveličavat ono što se u vezi postigli.

Zdravlje: Utrnulost ramena.

Poso: S velikim entuzijazmom ćete ulaziti u poduhvate o kojima zapravo znate vrlo malo. To bi moglo uzrokovat da period prid vama bude obiluzen ko period razočaranosti. Unesite dozu skeptičnosti u sve što je novo.

Ljubav: Očekivate od voljene osobe da vam poklanja vrijeme koje vi ne nalazite za nju. To stvara uvod u rasprave, pa vam se nikako neće isplatiti krivicu tražiti na drugoj strani, jel činjenice neće ići vama u prilog. Čuvajte se trzavica izazvani ljubomorom i nesigurnošću u sebe.

Zdravlje: Česte glavobolje. T. K. M.

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

350 dinara

1.500 dinara

Knjige u izdanju Bunjevačkog informativnog centra možete naručiti na telefon 024/523-505, po navedenim cinama i nuz poštanske troškove.

„ŠALJIVO VEČE” S PISNIKINJOM MARIJOM FEHER

Lipo večer u Somboru

Prve nedilje marta u Dičijoj biblioteci „Karlo Bijelicki” u Somboru Udruženje građana „Bunjevački media centar” pripravo je „Šaljivo večer” s pisnkinjom **Marijom Feher** iz Čonoplje, koja je čuvajuć bunjevački jezik, tradiciju i kulturu kroz svoje pisme, dala velik pečat bunjevačkom nacionalnom identitetu.

– Puno mi je srce večeras, jel doživiti u starosti ovako što god, zdravo je lipo. Glumila sam tušta, pisala i čitala, bila sam nagrađena aplauzom, i to mi je uvijek bilo što god lipo. Želja mi je da zadovoljim publiku, kako bi svi bili srićniji – kazala je pisnkinja Marija Feher.

Večer je bilo posvećeno prazniku žena, pa su tako i stihovi koje je pisnkinja podilila s publikom bili upriličeni u tom maniru. Gradsko-kulturno umitničko društvo „Sombor” ulipšalo je večer izvornim bunjevačkim igrama, a glumci amateri iz Čonoplje i Lemeša odigrali su komični skeč čiji je autor upravo Marija Feher.

– Naš zadatak nije samo obavještanje i in-

Rič-dvi o autorki

Marija Feher je rođena 1946. godine u Somboru, a danas živi u Čonoplji. Inspirisana salašima, običajima i bunjevačkom tradicijom, devedeseti godina prošlog vika napisala je svoje prve stihove. Osnivanjem Kulturno-umitničkog društva „Bunjevačka grana” u Čonoplji, za potrebe nigovanja bunjevački običaja, počinje pisati i prve prozne tekstove u vidu igrokaza i šaljivi skečeva. Njezine pisme čitane su i objavljivane u štampanim crkvenim izdanjima ko što je „Zvonik” i u nekoliko tematski zbirki somborski kulturno-umitnički društava.

Salaši, ko neprisušna inspiracija, zauvijek su ušli u Marijine stihove. Kroz pisme ona se sića lipote ditiinjstva i odrastanja na salašu, običaja i adeta za Uskrs, Božić, prela, dužijance. U njezinim igrokazima i manjim pozorišnim komadima, sačuvani su duh i tradicija vrmena i bunjevački običaja kroz koje je oslikavala svakodnevní život bunjevačke čeljadi i salaša. Često je s tušta ljubavi i priznatog talenta zaigrala u svojim pozorišnim komadima, a njezine uloge redovno su pofaljene i nagrađene na nivou amaterizma.

Marijini stihovi i prozni tekstovi pisani su isključivo na bunjevačkoj ikavici, čime je naročito doprinela očuvanju bunjevačkog jezika. Ko svaka prava majka u srcu sa svojom dicom i unučadima dokazala se i u stvaranju dičije poezije. Nikolicina njezini dičiji pisama štampana je u zbirki „Tandrčak i njegovo blago”, a jedna od pisama je dobila misto i u udžbeniku bunjevačkog jezika.

formisanje o događajima vezanim za bunjevačku zajednicu u Somboru i okolnim mistima, već imamo zadatak i obavezu da budemo i podrška bunjevačkim udruženjima i ljudima iz bunjevačke zajednice koji niguju jezik, kulturu i tradiciju i da ji promovišemo. Marija Feher je dala velik doprinos našoj zajednici kroz svoju poeziju, prozu i mala pozorišna dila, a na ovaj način želimo je prikazati i široj javnosti. Potrudicemo se da u nikom skorijem periodu pomognemo da njezina dila budu objavljena u knjigi – kazala je pridsidnica „Bunjevačkog media centra” iz Sombora Stanislava Lutkić.

Na kraju programa pridsidnik Saveza bačkih Bunjevaca **Mirko Bajić** čestito je 8. mart svim prisutnim damama i svakoj poklonio cvieće.

S. L.

Pridstavljeno drugo izdanje „Ričnika bački Bunjevaca”

